

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

CROHO nr. 34808

Hobéon Certificering

Datum

2 december 2014

Auditpanel

drs. R.B. van der Herberg

P. Ruit

C.P.A. van Hoepen MSc

M. Tol

Secretaris

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	5
3.	INLEIDING	9
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
BIJLAGE I	Scoretabel	33
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	37
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	39
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	45
BIJLAGE VI	Overzicht auditpanel	47

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Fontys Hogescholen
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot leraar Basisonderwijs
registratienummer croho	34808
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
Onderwijsvorm	competentiegericht onderwijs
locaties	Tilburg, Den Bosch, Eindhoven, Veghel, Venlo
varianten	Voltijd (alle locaties), Deeltijd (Eindhoven, Tilburg)
relevante lectoraten	Leren en Innoveren
datum audit / opleidingsbeoordeling	2 en 3 oktober 2014
contactpersoon	r.vandierendonck@fontys.nl

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs**, voltijd, deeltijd¹

bron: Kritische reflectie opleiding

peildatum: 1-2-2014

instroom (aantal)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd Tilburg	178	151	198	189	200	158
▪ voltijd Den Bosch	134	117	119	134	93	110
▪ voltijd Eindhoven	231	235	164	169	111	115
▪ voltijd Veghel	67	71	54	41	54	69
▪ voltijd Venlo	56	46	41	35	30	31
▪ deeltijd Eindhoven	50	52	47	36	38	16
▪ deeltijd Den Bosch*	22	21	27	17	n.v.t.	n.v.t.
▪ deeltijd Tilburg*	18	40	27	24	n.v.t.	n.v.t.
▪ deeltijd verkort Tilburg	14	25	37	25	60	54
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar ²	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd Tilburg	40%	30%	30%	38%	52%	53%
▪ 53voltijd Den Bosch	40%	30%	42%	42%	35%	36%
▪ voltijd Eindhoven	37%	37%	46%	30%	42%	37%
▪ voltijd Veghel	18%	30%	28%	24%	37%	37%
▪ voltijd Venlo	48%	39%	41%	46%	40%	42%
▪ deeltijd Eindhoven	34%	48%	36%	53%	66%	35%
▪ deeltijd Den Bosch	50%	38%	44%	82%	n.v.t.	n.v.t.
▪ deeltijd Tilburg	67%	30%	37%	54%	n.v.t.	n.v.t.
▪ deeltijd verkort Tilburg	50%	24%	30%	20%	22%	16%
uit de hoofdfase ³				2008	2009	2010
▪ voltijd Tilburg				13%	14%	19%
▪ voltijd Den Bosch				25%	26%	20%
▪ voltijd Eindhoven				28%	27%	19%
▪ voltijd Veghel				20%	20%	0%
▪ voltijd Venlo				21%	18%	21%
▪ deeltijd Eindhoven				48%	26%	20%
▪ deeltijd Den Bosch				9%	31%	33%
▪ deeltijd Tilburg				33%	18%	24%
▪ deeltijd verkort Tilburg				0%	11%	8%
rendement (percentage) ⁴				2007	2008	2009
▪ voltijd Tilburg				77%	74%	67%
▪ voltijd Den Bosch				62%	68%	62%
▪ voltijd Eindhoven				54%	63%	45%
▪ voltijd Veghel				62%	73%	68%
▪ voltijd Venlo				88%	76%	57%
▪ deeltijd Eindhoven				54%	42%	52%

¹ Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012.

² Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

³ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

▪ deeltijd Den Bosch	50%	73%	62%
▪ deeltijd Tilburg	70%	50%	68%
▪ deeltijd verkort Tilburg	71%	100%	84%
docenten (aantal + fte)	aantal		Fte
▪ voltijd en deeltijd	135		102
opleidingsniveau docenten (percentage) ⁵	Bachelor	Master	PhD.
▪ voltijd en deeltijd	23%	70%	7%
docent-student ratio ⁶			
▪ voltijd en deeltijd	1:18		
contacturen (aantal) ⁷	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar
▪ voltijd alle locaties	20	16	16
▪ deeltijd Eindhoven	7	6	3
▪ deeltijd Den Bosch*	n.v.t.	n.v.t.	3
▪ deeltijd Tilburg*	n.v.t.	n.v.t.	7
▪ verkorte deeltijd Tilburg	7		4

*is in afbouw

⁵ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁶ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁷ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs van de Fontys Hogeschool Kind en Educatie leidt leraren op voor het basisonderwijs. De opleiding is gevestigd op vijf locaties in Brabant en Limburg en biedt naast een voltijdprogramma, een vierjarig en een tweejarig versneld deeltijdprogramma.

De opleiding is in maart 2011 gestart met het ontwikkelen van één gezamenlijk curriculum voor alle vijf de locaties, met daarbinnen ruimte voor regionale inkleuring. Dit nieuwe curriculum is met ingang van september 2012 op de locaties Eindhoven, Veghel en Den Bosch en met ingang van september 2013 op de locaties Tilburg en Venlo vanaf de propedeuse ingevoerd. Het afstuderen – de eindstage en het afstudeeronderzoek – was al eerder op alle locaties op een vergelijkbare wijze ingericht.

De opleiding is door het Ministerie van OC&W aangewezen als voorloper als het gaat om het aantrekken van mannelijke studenten naar de pabo.

Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties

De opleiding baseert zich op de landelijke competenties die onder begeleiding van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) zijn opgesteld en op de landelijke kennisbases. Met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld, zoals de Raad van Advies, de veld(kwaliteits)kringen op elke locatie en de stagescholen/opleidingsscholen heeft de opleiding regelmatig contact over de actuele eisen aan een startende leraar basisonderwijs. Tijdens de audit is gebleken, dat de Raad van Advies nog beter in positie wil en kan komen.

Het auditteam acht het een sterk punt, dat de opleiding met ingang van 2011 heeft gezorgd voor actualisering van haar eigen competentieprofiel in het kader van landelijke ontwikkelingen als de invoering van de kennisbasis, de aangescherpte eisen aan de onderzoeksbekwaamheid, de ontwikkelingen rondom opbrengstgericht werken en passend onderwijs, het voorbereiden op het omgaan met ouders en de vorming van (academische)opleidingsscholen.

De opleiding geeft de competenties via zogeheten kritische beroepssituaties een duidelijke eigen inkleuring door te eisen dat de student kan bijdragen aan de ontwikkeling van de professionaliteit binnen de basisschool door met collega's, ouders, experts en andere instellingen samen te leren en te werken. Hiermee en met de expliciete focus op het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het kunnen uitvoeren van praktijkgericht onderzoek, sluit de opleiding goed aan bij de eisen en wensen die de actuele beroepspraktijk stelt aan de (aankomende) leraar.

De actuele eisen in internationaal perspectief zijn af te leiden uit de omschrijving van de kritische beroepssituaties, maar de opleiding zou deze nog verder moeten expliciteren.

Het auditteam is op grond van bovenstaande sterke punten van oordeel, dat de opleiding een 'goed' verdient voor deze standaard.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding tot Leraar Basisonderwijs van Fontys-Hogeschool-Kind-en-Educatie een stevige, zeer praktijkgerichte opleiding is, die verzorgd wordt door een ruim gekwalificeerd en bevlogen team.

Sterke elementen in het programma zijn de thematische opzet en de gevarieerde en uitdagende opdrachten in het nieuwe Pabo-brede curriculum waarmee de opleiding ook goed aansluit bij de mannelijke studenten op de pabo.

Ook sterk is de onderzoekscultuur in de pabo met een krachtig lectoraat en grote aandacht voor het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren bijdragen aan de schoolontwikkeling. Het werkplekleren waarin de studenten aan de hand van competentiegericht opdrachten kennis en vaardigheden in de praktijk kunnen brengen in nauwe samenwerking met het werkveld - onder andere binnen het Partnerschap (Academische)Opleidingsschool en IDEE-Academie Labyrinth - is eveneens een sterk element. Het auditteam acht het een uitstekend voornemen, dat de opleiding studenten in 2020 alleen nog stage wil laten lopen op basisscholen die behoren tot een erkende opleidingsschool, waarbij de ambitie is om zoveel mogelijk academische opleidingsscholen te hebben.

De opleiding heeft duidelijke plannen voor de verdieping en verbreding van de internationale dimensie in het curriculum. De eerste uitwerking daarvan was in de vorm van pilots al zichtbaar in het eerste studiejaar.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de kwaliteit van de instromende studenten. Zo heeft ze naast de voltijdvariant, een vierjarige deeltijd en een versnelde deeltijdvariant, mogelijkheden tot profilering voor het jonge of oudere kind, aanbod van de twee profielvakken 'Mens, Maatschappij, Kunst en Cultuur' of 'Natuur, Wetenschap, Techniek&Design', verbreding tot tweedegraads leraar Techniek en verdieping in het talentontwikkelingsprogramma Pabo-Plus. De opleiding zorgt met een studeerbaar programma en intensieve begeleiding van de studieloopbaanbegeleider en de mentor (en de basisschoolcoach waar het een opleidingsschool betreft), dat de studie optimaal kan verlopen.

De studenten en het werkveld zijn zeer tevreden over de opzet en vormgeving van het programma. Het is wel van belang dat de opleiding op basis van de behoefte van de deeltijdstudenten het curriculum waar nodig aanpast en meer maatwerk biedt. De opleiding is daarover al in gesprek.

De aanwezige specifieke opleidingsvoorzieningen zoals vaklokalen en de Mediatheek werken ondersteunend aan de studie.

Gelet op de vele hierboven genoemde sterke elementen in het programma, de grote tevredenheid van studenten en werkveld over het programma, het deskundige en betrokken personeel en de grote tevredenheid van de studenten over hun docenten, komt het auditteam tot het oordeel 'goed' voor deze standaard. De wensen die er bij de deeltijdstudenten nog leven met betrekking tot het programma, staan een eindoordeel 'goed' voor het programma evenwel niet in de weg.

Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft haar toetssysteem goed op orde en dat is zichtbaar in een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze van toetsen en beoordelen. Sterke punten zijn (i) de ontwikkelingsgerichtheid van de toetsen, (ii) de toetsmatrijzen voor elke kennistoets en de toetsontwerpen voor de Opleidingsgerelateerde Producten (OGP's), (iii) de diversiteit aan toetsvormen op de vier niveaus 'weten', 'toepassen', 'tonen', 'doen', (iv) de geboden variatie in uitwerkingen als het laten maken van een film of een tijdschrift en (v) de competentie-examens voor elke opleidingsfase waarin de student aantoont dat hij⁸ de zeven SBL-competenties op het propedeuse-, hoofdfase- en afstudeerniveau beheerst. Tevens beschikt de opleiding over beoordelingsformulieren met zorgvuldig uitgewerkte rubrics voor de niveaus onvoldoende, voldoende en goed en wordt het werken met meer-ogen bij het toetsen en beoordelen toegepast. Ook de intervisie- en normvindingsbijeenkomsten die de docenten houden, acht het auditteam een sterk punt.

De centrale examencommissie en haar drie kamers in elke regio en de toetscommissie voeren hun werkzaamheden op een gedegen en deskundige wijze uit. Zij zijn nauw betrokken bij de verdere kwaliteitsontwikkeling van het toetsen en beoordelen.

⁸ Overal waar hij staat kan ook zij worden gelezen

Het auditteam is op basis van de beoordeelde eindwerken en naar aanleiding van hetgeen het van de vertegenwoordigers vanuit het werkveld en van de alumni heeft gehoord, van oordeel de afgestudeerden de opleiding met voldoende tot goed niveau verlaten. De afgestudeerden gaan bovendien het veld in met voldoende onderzoeksvaardigheden om in de praktijk kritisch onderzoekend aan de slag te kunnen en zij hebben een duidelijke eigen visie op onderwijs ontwikkeld, die zij kunnen onderbouwen met theorie.

Het auditteam komt op basis van de vele hierboven genoemde sterke punten met betrekking tot de gedegen toetspraktijk en op basis van het feit, dat de studenten in hun onderzoeksverslag en hun portfolio hebben aangetoond dat zij het niveau hebben van een startende leraar met een duidelijke visie op onderwijs en gelet op het feit, dat alumni en werkveld tevreden zijn over het gerealiseerde niveau, tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Algemene conclusie:

Het auditteam is onder de indruk van de stevige maar ook zeer boeiende opzet van het nieuwe Pabo-brede curriculum en van de doorwrochte manier waarop de opleiding haar toetsstelsel heeft uitgewerkt en in praktijk brengt, aldus op een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze toetsend of de studenten alle competenties, kennis en vaardigheden die een startende leraar in het basisonderwijs nodig heeft, heeft bereikt.

Het auditteam beoordeelt de standaarden 1, 2 en 3 als 'goed' en komt conform de regels van de NVAO tot een overall oordeel 'goed' voor de opleiding tot leraar Basisonderwijs van Fontys Hogescholen.

Den Haag, 2december 2014

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

G.C. Versluis,
secretaris

3. INLEIDING

Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE) van Fontys Hogescholen is in februari 2012 ontstaan na samenvoeging van Fontys Pabo Tilburg, Fontys Pedagogische Opleidingen 's Hertogenbosch en Fontys Pabo Eindhoven, Veghel en Venlo. Met deze samenvoeging zijn de Fontys pabo's, de bacheloropleiding Pedagogisch Management Kinderopvang (PMK) en de masteropleidingen Leren en Innoveren en Leadership in Education ondergebracht in één hogeschool.

De opleiding wordt op alle locaties aangeboden in de voltijdvariant. Daarnaast biedt de opleiding een vierjarige deeltijdvariant op de locatie Eindhoven en een tweejarige versnelde deeltijdvariant in Tilburg. De bestaande vierjarige deeltijdvarianten in Tilburg en Den Bosch zijn in afbouw/ worden afgebouwd. Ook de blended route wordt niet gecontinueerd.

De opleiding biedt getalenteerde studenten een Pabo-plus programma, waarbij ze in de vrije keuzeruimte enkele leerarrangementen uit de master Leren en Innoveren of de master Special Educational Needs kunnen volgen. Bij Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) de tweedegraads lerarenopleiding kunnen studenten lessen volgen tot leraar Techniek, leidend tot bi-certificering.

De opleiding heeft de ambitie een universitaire pabo op te richten in samenwerking met Universiteit Tilburg, waarbij (als start) 30 studenten eerst een driejarige bachelor Educatie volgen in de vorm van een Honourscollege/Topcollege aan de pabo van Fontys gevolgd door een universitaire master of Arts aan de Universiteit Tilburg.

De opleiding is in maart 2011 gestart met de ontwikkeling van één gezamenlijk curriculum voor alle locaties met ruimte voor eigen regionale inkleuring.

Het nieuwe curriculum is met ingang van september 2012 in de propedeuse ingevoerd op de locaties Eindhoven, Veghel en Den Bosch. De locaties Venlo en Tilburg startten een jaar later. Met ingang van september 2014 is er een Pabo-brede curriculumcommissie die verantwoordelijk is voor het continu bijstellen van de Pabo-brede kaders op basis van actuele ontwikkelingen en informatie vanuit de locaties over uitvoering. Het afstuderen – de eindstage en het afstudeeronderzoek – was al eerder op alle locaties een vergelijkbare wijze ingericht.

De opleiding is door het Ministerie van OC&W aangewezen als voorloper als het gaat om het aantrekken van jongens naar de pabo. De opleiding plaatst o.a. de jongens bewust bij elkaar in één groep en laat hen de eerste stage in de bovenbouw lopen.

De opleiding werkt nauw samen met het lectoraat Leren en Innoveren, dat o.a. een bijdrage levert aan de ontwikkeling van het inhoudelijk kader van de opleiding, de kwaliteit van het onderzoek borgt, een bijdrage levert aan studiedagen voor collega's en het werkveld en een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling en begeleiding van de basisscholen die zijn aangesloten bij het Partnerschap Academische Opleidingsschool.

De opleiding kent twee gesubsidieerde opleidingsscholen 'Partnerschap Opleidingsschool' en 'Partnerschap Academische Opleidingsschool', beide van oorsprong verbonden aan de pabo op de locatie Den Bosch. De opleiding is bezig met geleidelijke uitbreiding van het partnerschap met basisscholen op andere locaties van de pabo.

Ontwikkelingen sinds de vorige accreditatie 2008:

Ten tijde van de vorige accreditatie was er nog sprake van vier verschillende pabo's, daar pabo Venlo in 2008 nog samen met Roermond en Sittard Fontys Pabo Limburg vormde. Alle vier de pabo's werden positief beoordeeld.

Al vóór de oprichting van FHKE werkten de Pabo's intensief samen waarbij zij hun gedeelde onderwijsvisie vastlegden in curriculumkaders. Elke pabo werkte aan de implementatie van vernieuwingen in het eigen curriculum op basis van maatschappelijke ontwikkelingen als verhogen van het niveau van de studenten, terugdringen van uitval, praktijkgericht onderzoek, profilering en versterking van de arbeidsmarktrelevantie.

De implementatie van bovengenoemde en andere vernieuwingen zoals de kennisbasis, het opleiden in de school, het ontwikkelen van professionele leergemeenschappen, continueert de opleiding in het nieuwe gezamenlijke Pabo-curriculum.

De aandachtspunten uit de Lerarenagenda 2013-2020 krijgen hierin eveneens een plek.

Een aantal tijdens de vorige accreditatie genoemde verbeterpunten, behoeften ook na de vorming van FHKE nog aandacht:

- werkdruk – de ontwikkeling van FHKE bracht/brengt tijdelijke onzekerheid en extra werkdruk met zich mee. Het management probeert werkdruk te minimaliseren door met name eenduidige afspraken over toetsen en toetsbeleid en volledige communicatie. Medewerkers krijgen inbreng en eigenaarschap door mee te denken en mee te ontwikkelen;
- rendementen – de professionele verantwoording vindt plaats door het werken met teamplannen. De directie maakt op basis hiervan afspraken met de teammanager, onder andere over de rendementsdoelen;
- internationalisering – FHKE heeft een bouwteam internationalisering ingericht dat de opdracht kreeg beleid te ontwikkelen en te zorgen voor aandacht voor internationalisering in het programma op alle locaties;
- toetsing - in 2012 heeft FHKE beleid voor het toetsen opgesteld. Op basis hiervan is er veel aandacht voor het geven van ontwikkelingsgerichte feedback aan studenten. Via assessments brengt de opleiding nu de docentkwaliteit met betrekking tot het toetsen in kaart en zorgt zij voor de benodigde scholing.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding tot leraar Basisonderwijs (de pabo) van Fontys Hogeschool Kind en Educatie (FHKE) de landelijk vastgestelde en in Algemene Maatregel van Bestuur bij Wet op de beroepen in het hoger onderwijs (Wet BIO) vastgelegde competenties hanteert, die onder begeleiding van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) tot stand zijn gekomen.

De zeven zogenoemde SBL-competenties betreffen: i) interpersoonlijk competent, ii) pedagogisch competent, iii) vakinhoudelijk en didactisch competent, iv) organisatorisch competent, v) competent in het samenwerken met collega's, vi) competent in het samenwerken met de omgeving en vii) competent in zelfreflectie en zelfsturing. De opleiding heeft deze competenties in 2005 geoperationaliseerd in een eigen set competenties met standaarden/prestatie-indicatoren op drie niveaus (propedeuse, hoofd- en afstudeerfase) en vastgelegd in een competentievenster met kenmerkende beroepssituaties.

In 2011 is de opleiding gestart met de actualisering van het eigen competentieprofiel. Daarbij zijn de SBL-competenties het uitgangspunt gebleven, maar heeft de opleiding aanpassingen gedaan in de nadere uitwerking om de landelijke ontwikkelingen te borgen zoals de invoering van de kennisbasis (zie hieronder), de aangescherpte eisen aan de onderzoeksbekwaamheid van aanstaande leraren, de ontwikkelingen rondom opbrengstgericht werken en passend onderwijs, het voorbereiden op het omgaan met ouders en de vorming van (academische)opleidingsscholen. Daarover is het auditteam zeer positief.

In het vernieuwde competentieprofiel heeft de opleiding - gekoppeld aan de SBL-competenties - een vijftal kritische beroepssituaties geïntroduceerd. Dit zijn:

- omgaan met de groep;
- ontwerpen en begeleiden van leeractiviteiten;
- omgaan met verschillen;
- contact met ouders, experts, instanties;
- leren en werken in een professionele gemeenschap.

In de uitwerking van deze beroepssituaties naar kritische handelingen hebben de bovenstaande ontwikkelingen in het nieuwe curriculum per september 2013 aantoonbaar een plek gekregen. (Zie standaard 2.)

De lectoren van FHKE spelen een belangrijke rol bij het zicht houden op actuele ontwikkelingen. Zo heeft de opleiding bijvoorbeeld het proefschrift van Keuvelaar-van den Berg (2013) over de feedbackfunctie binnen het primair onderwijs en de lerarenopleiding vertaald naar kritische situatie B 'ontwerpen en begeleiden van leeractiviteiten' en is de publicatie van de lectoren over opbrengstgericht werken benut om dit thema in de eindcompetenties te verwerken en vandaaruit in het curriculum.

Kennisbasis

Naast de SBL-competenties als leidraad, hanteert de opleiding voor haar onderwijs de kennisbasis van de leraar, die landelijk is vastgelegd in 16 verschillende kennisbasisdocumenten en de doelstellingen die hierin staan beschreven. De kennisbases gaan over generieke pedagogische en didactische kennis en vaardigheden en over vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en vaardigheden. (Zie verder standaard 2.)

Profilering en eigen inkleuring

De opleiding profileert zich door expliciet in de eindcompetenties op te nemen, dat de student kan bijdragen aan de ontwikkeling van de professionaliteit binnen de basisschool door met collega's, ouders, experts en andere instellingen samen te leren en te werken.

Het auditteam is van oordeel, dat deze eis goed aansluit bij de actuele behoeften en wensen vanuit de beroepspraktijk. Tijdens de audit kon het auditteam goed volgen hoe de reeds genoemde kritische beroepssituaties in kritische handelingen zijn uitgewerkt en naar het studiemateriaal zijn vertaald. Het auditteam heeft de aandacht hiervoor ook terug gehoord in de gesprekken met docenten en studenten.

Onderzoek

In aansluiting op de eigen profilering wil de opleiding een leraar opleiden die vanuit een professionele nieuwsgierigheid systematisch zoekt naar mogelijkheden om het eigen handelen en de schoolpraktijk te verbeteren en kritisch nadenkt over zijn⁹ eigen handelen in de praktijk en zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen ontwikkeling. Deze aspecten zijn aantoonbaar terug te vinden in de uitwerking van de competenties en de vertaling hiervan naar het curriculum. Een voorbeeld hiervan is: 'onderzoekt leeropbrengsten samen met collega's en vertaalt de resultaten daarvan naar verbeteracties'.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met deze expliciete focus op het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het kunnen uitvoeren van praktijkgericht onderzoek, zorgt dat zij aansluit bij de eisen die de actuele beroepspraktijk stelt aan de (aankomende) leraar.

Internationale dimensie

De opleiding stelt dat de kennis van internationale ontwikkelingen en het omgaan met diversiteit belangrijke componenten zijn van het professioneel vakmanschap. De uitwerking daarvan is o.a. terug te vinden in de eis dat de student cultuurverschillen tussen school- en thuismilieu voor de identiteitsvorming en waardenontwikkeling van kinderen benut, maar ook in eisen als het kunnen verantwoorden van het eigen beroepsbeeld en het inkleuren van een eigen visie op nationale en internationale aspecten van het onderwijs.

Het auditteam heeft met de docenten en studenten gesproken over de aandacht voor de internationale dimensie in de opleiding. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding de internationale dimensie nog verder zou moeten expliciteren in de uitwerking van de competenties. Dit kan gelijk opgaan met de nadere invulling van het nieuwe curriculum en de aandacht hierin voor de internationale dimensie. (Zie daarover verder standaard 2.)

Afstemming met het werkveld en vakgenoten

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding regelmatig overleg voert met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld over de actualiteit van de competenties en de opzet en inhoud van het curriculum.

Vakgenoten spreekt de opleiding o.a. in het Landelijke Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs (LOBO), in de overleggen over de kennisbasis en kennistoetsing, uitwisselingsbijeenkomsten met andere pabo's en lerarenopleidingen, lectorenoverleg en tijdens nationale en internationale congressen en studiereizen.

⁹ Overal waar 'hij', 'hem' of 'zijn' staat kan ook 'zij' of 'haar' worden gelezen.

Vertegenwoordigers vanuit het werkveld spreekt de opleiding o.a. in de zogeheten veld(kwaliteits)kringen, in de Raad van Advies en in de verschillende overleggen met de stagescholen/ opleidingsscholen:

- De Raad van Advies - Sinds de fusie is er één¹⁰ gezamenlijke Raad van Advies, waarmee de opleiding op strategisch niveau spreekt over ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het opleidingstraject. In deze Raad heeft vanuit elke regio minimaal één vertegenwoordiger zitting. Dit zijn bestuurders en (bovenschoolse)directeuren van basisscholen. Zij vertegenwoordigen hun achterban i.c. de scholen uit de eigen regio waarmee ze in andere verbanden contacten onderhouden.
Tijdens de audit is gebleken, dat de Raad van Advies nog beter in positie wil en kan komen. Nadat er eerst vooral aandacht was voor de fusie, is nu de tijd gekomen gezamenlijke thema's op tafel te brengen, bijvoorbeeld de inductiefase van de startende leerkracht, vierslagleren¹¹, masteropleidingen, een universitaire pabo.
De ambitie van FHKE om de Raad nog uit te breiden met een vertegenwoordiger uit het werkveld van de bacheloropleiding Pedagogisch Management Kinderopvang, beschouwt het auditteam als een goed streven in het kader van de doorgaande lijnen en actuele ontwikkelingen in de keten.
- De veld(kwaliteits)kringen – In deze kringen, die per locatie zijn ingericht, hebben directeuren, basisschoolcoaches en mentoren zitting. Zij spreken met de betrokkenen van de betreffende locatie o.a. over de lokale inkleuring van de opleiding en het curriculum en over het samen opleiden.
- Met de vertegenwoordigers van de stagescholen/opleidingsscholen spreekt de opleiding o.a. in de stuurgroep 'Academische opleidingsschool' en in de vergaderingen met besturen betrokken bij IDEE-Academie Labyrint Venlo over het samen opleiden. Met de begeleiders/opleiders op de scholen bespreekt de opleiding de wensen vanuit de praktijk en actuele ontwikkelingen die relevant zijn voor de ontwikkeling van competenties.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding baseert zich aantoonbaar op de landelijke SBL-competenties en de kennisbasis. Het auditteam acht het een sterk punt, dat de opleiding met ingang van 2011 heeft gezorgd voor actualisering van haar eigen competentieprofiel in het kader van landelijke ontwikkelingen.

De opleiding geeft de competenties via de kritische beroepssituaties een duidelijke eigen inkleuring door te eisen dat de student kan bijdragen aan de ontwikkeling van de professionaliteit binnen de basisschool. Hiermee en met de expliciete focus op het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het kunnen uitvoeren van praktijkgericht onderzoek, sluit de opleiding goed aan bij de eisen en wensen die de actuele beroepspraktijk stelt aan de (aankomende) leraar. Dat zijn eveneens sterk punten.

De actuele eisen in internationaal perspectief zijn af te leiden uit de omschrijving van de kritische beroepssituaties, maar de opleiding zou deze nog verder moeten expliciteren.

Het auditteam is op grond van bovenstaande sterke punten van oordeel, dat de opleiding een 'goed' verdient voor deze standaard.

¹⁰ Voor de fusie waren er nog drie Raden van Advies, één voor pabo Venlo, één voor pabo Den Bosch/Veghel/Tilburg en één voor pabo Eindhoven.

¹¹ Vierslagleren: een startende leerkracht op een basisschool heeft samen met een gevorderde collega een klas. Zij volgen beiden een masteropleiding zoals 'Leren en Innoveren' bij FKE en vervangen elkaar op de momenten dat de ander bezig is met de studie. Zij werken in het kader van de masteropleiding samen aan de ontwikkeling van de school.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Inhoud en vormgeving programma

Koppeling competenties – programma

Zoals al bij standaard 1 is beschreven heeft de opleiding de SBL-competenties geoperationaliseerd in standaarden/prestatie-indicatoren op drie niveaus (propedeuse, hoofd- en afstudeerfase) en vastgelegd in een competentievenster met kenmerkende beroepssituaties. Deze operationalisering dient als leidraad bij de ontwikkeling van het curriculum, de begeleiding van studenten en de toetsing van de competentiebeheersing. Binnen elke beroepssituatie heeft de opleiding kritische handelingen geformuleerd waarin de studenten (aspecten van) de competenties toont. Bij elke handeling zijn complexiteitsfactoren geformuleerd op propedeuse, hoofd- en afstudeerniveau.

Opzet en inhoud van het programma

Zoals al in de inleiding is beschreven heeft de opleiding sinds maart 2011 gewerkt aan het ontwikkelen van één gezamenlijk Pabo-breed curriculum. In de bouwteams die de opleiding hiervoor had geformeerd, waren bijna alle docenten betrokken. Met elkaar hebben de docenten de zogenoemde 'buitenmaten' bepaald voor het programma met daarinbinnen de mogelijkheid voor een eigen inkleuring per locatie. Elke locatie heeft vervolgens in samenspraak met het eigen werkveld het programma nader ingevuld.

Naast het major programma van 210 EC biedt de opleiding diverse verbredende en verdiepende minoren.

Bij de ontwikkeling van het curriculum is ook rekening gehouden met mannen op de pabo. Fontys kreeg van het ministerie van OC&W een voorlopersrol in het project 'Meer mannen op de pabo'. De concretisering hiervan zag het auditteam o.a. terug in de soort opdrachten en de stage. (Zie daarover verderop in de tekst en onder het kopje 'stage'.)

In 2013-2014 was 27% van de studenten van de pabo een man.

Ten tijde van de audit was het nieuwe curriculum op de locaties Eindhoven, Veghel en Den Bosch tot en met het derde studiejaar ingevoerd. Alleen voor de vierdejaars studenten stonden er nog enkele 'oude' modules op het programma. Op de locaties Venlo en Tilburg – die een jaar later zijn gestart met de implementatie – kregen de eerste en tweedejaars het nieuwe curriculum aangeboden.

Het afstuderen – de eindstage en het afstudeeronderzoek – was al eerder op alle locaties een vergelijkbare wijze ingericht.

Het Pabo-brede curriculum kent een thematische opbouw waarbij de opleiding elk kwartaal (propedeuse)/elk semester (hoofdphase/afstudeerfase) een thema centraal stelt. Per thema heeft de opleiding bepaald welke inhoud uit de kennisbases aan bod komen, aan welke standaarden uit de competenties de student werkt en welke literatuur hij moet gebruiken. Als didactische uitgangspunten voor de vormgeving binnen de thema's gaat de opleiding uit van toenemende zelfsturing door de student, leren in een krachtige leeromgeving, modellering door de leraar (docent), opbrengstgericht werken en gebruik van authentieke contexten en ontwikkelingsgerichte feedback.

Bij de bestudering van het studiemateriaal en in de gesprekken tijdens de audit, zag en hoorde het auditteam deze elementen terug.

De opleiding is voornemens het werkveld de komende jaren nog meer te betrekken bij de ontwikkeling van het onderwijsaanbod binnen de thema's en nieuw te ontwikkelen verdiepende minoren (co-creatie). Nu zijn er op sommige locaties al basisschoolcoaches, Intern Begeleiders en directeuren betrokken, maar dat mag nog veel meer gebeuren. Het auditteam acht dit een prima voornemen.

Het curriculum onderscheidt twee lijnen: een beroepslijn en een expertiseliijn.

De beroepslijn richt zich op de verbinding met de beroepscontext, de integratie van kennis, competenties en professioneel handelen. De opleiding borgt hierin ook de samenhang tussen de vakken. In deze lijn is een sterke wisselwerking tussen theorie en praktijk zichtbaar en tussen onderwijsactiviteiten die de opleiding aanbiedt en de leeractiviteiten die de student op de werkplek uitvoert, het zogenoemde werkpleklernen.

De vakinhoudelijke kennis en kennis van de schoolvakken komen in de beroepslijn op exemplarische wijze aan bod.

In de expertiseliijn staat een vakgerichte benadering centraal. Daarin leren de studenten de conceptuele structuur van de domeinen - taal, rekenen/wiskunde, kunstzinnige oriëntatie en oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW) - opbouwen. Zo leren de studenten bijvoorbeeld de tien tijdvakken binnen het domein geschiedenis kennen en de cognitieve taalfuncties binnen het domein Nederlands. Hier legt de opleiding eveneens een duidelijke relatie met de kennisbases, die zij in het nieuwe Pabo-brede curriculum volledig heeft geïntegreerd.

De opleiding biedt in het nieuwe Pabo-brede curriculum in de hoofdfase en afstudeerfase twee profileringen gericht op innovaties in het primair onderwijs: 'Mens, Maatschappij, Kunst en Cultuur' of 'Natuur, Wetenschap, Techniek en Design'. De student ontwikkelt daarbij diepgaande kennis van vakinhoud, vakdidactiek en actuele ontwikkelingen.

Verder maken de studenten in de afstudeerfase de keuze voor het jonge of het oudere kind.

Daarnaast biedt de opleiding studenten de mogelijkheid om via het talentontwikkelingsprogramma Pabo-plus enkele leerarrangementen te volgen uit de master Leren en Innoveren of uit de master Special Educational Needs of naast het pabo-programma een tweede bachelorprogramma bij Fontys Lerarenopleidingen Tilburg (FLOT) te volgen tot tweedegraads leraar Techniek, leidend tot bi-diplomerings.

Ten tijde van de audit participeerden 32 studenten in een van deze twee trajecten.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding uitdagende opdrachten heeft geformuleerd bij elk thema. Zo moeten de studenten bij het thema 'De ideale leerkracht' in groepjes een tijdschrift maken met columns, artikelen, interviews et cetera waarin ze laten zien wat hun eigen visie – die van de ideale leerkracht – is op de verschillende vakgebieden. Daarvoor moeten zij ook theorie bestuderen. In het procesverslag moet elke student verantwoorden welke bronnen hij heeft geraadpleegd, waarom deze theorie in zijn ogen relevant is en welke betekenisvolle relaties hij legt voor zijn uitwerking in het tijdschrift.

Het tijdschrift wordt door de domeinexperts beoordeeld op inhoud. Daarna moeten de studenten het tijdschrift presenteren aan twee examinatoren, waarbij zij nogmaals hun keuzen toelichten en verantwoorden.

Voor het thema 'Kind in Beeld' moeten de studenten in groepjes een film maken, waarin zij de ontwikkeling van kinderen van groep 1 tot 8 op de verschillende vakgebieden aan ouders duidelijk maken.

Het auditteam woonde tijdens de audit enkele boeiende presentaties bij van studenten van hun OnderwijsGerelateerde Product (OGP) i.c. hun tijdschrift en hun film.

Het auditteam is evenals de studenten die zij sprak, zeer enthousiast over de variatie in opdrachtvormen. In plaats van studenten vooral verslagen te laten schrijven, laat de opleiding studenten in deze opdrachten veel ruimte voor eigen creativiteit en sluit zij aan bij de eigen mogelijkheden en affiniteit van de student.

Zeker voor mannen op de pabo, die vaak zeggen niet zoveel te hebben met verslagen schrijven, heel belangrijk. Dit sluit goed aan bij de voorlopersrol die de pabo van Fontys van OC&W kreeg toegewezen.

De OGP's zijn de parels binnen deze opleiding, ook naar het oordeel van het auditteam.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met de hierboven beschreven opdrachten de studenten voldoende mogelijkheden biedt hun competenties, kennis en vaardigheden op een steeds hoger niveau te ontwikkelen. De stage en de opdrachten in de onderzoekslijn – zie hieronder – en de lessen in de expertiselijs bieden hiervoor eveneens voldoende mogelijkheden.

Stage

Ongeveer 40% van de opleiding bestaat uit werkplekleren i.c. stage. De omvang van het werkplekleren neemt gedurende de opleiding toe van één stagedag per week in de propedeuse naar meerdere dagen per week als (bijna) startbekwame leraar en teamlid in de afstudeerfase. Binnen elk thema werkt de student aan een aantal opdrachten waarin hij de theorie en de praktijk integreert. Voorbeelden van opdrachten zijn het ontwerpen en begeleiden van een lessenserie, het interactief voorlezen, het voeren van een diagnostisch gesprek, het geven van een effectieve instructie, het afnemen van een toets bij kinderen en het voeren van een oudergesprek.

Elke opleidingslocatie werkt intensief samen met het werkveld om het samen opleiden te realiseren. De pabo streeft ernaar in 2020 alle studenten alleen op basisscholen te plaatsen die aangesloten zijn bij erkende opleidingsscholen. Dat acht het auditteam een uitstekend voornemen, daar men op deze scholen goed op de hoogte is van wat de opleiding van de studenten verwacht en men ook bekend is met de cultuur van de uitvoering. Daar zijn ook door Fontys getrainde mentoren en basisschoolcoaches aanwezig, die de studenten begeleiden bij het uitvoeren van de opdrachten en ondersteunen bij hun competentieontwikkeling.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding op de verschillende locaties reeds partnerschappen heeft: het Partnerschap (Academische) Opleidingsschool in Den Bosch en Veghel en IDEE-Academie Labyrinth in Venlo. Alle studenten van de locatie Den Bosch en Veghel voeren het werkplekleren uit op basisscholen die behoren tot het partnerschap. De opleiding is nu bezig het Partnerschap (Academische) Opleidingsschool uit te breiden naar de locaties Tilburg en Eindhoven. Met ingang van 2014-2015 doen 12 basisscholen uit Tilburg en 5 basisscholen in Eindhoven mee.

Op termijn wil de opleiding ook de IDEE-Academie Labyrinth integreren in het partnerschap. De studenten die het auditteam sprak, waren tevreden over het werkplekleren en met name over de stage op basisscholen van de partnerschappen en de kwaliteit van de begeleiding.

Praktijkgericht onderzoek

Het auditteam heeft geconstateerd dat praktijkgericht onderzoek en het ontwikkelen van een onderzoekende, kritische houding stevig is verankerd in het curriculum van de opleiding. De student moet hierbij niet alleen kritisch kijken naar zijn eigen handelen, maar ook naar wat er gebeurt in de basisschool en voorts een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de school. In het nieuwe Pabo-brede curriculum hebben leeractiviteiten die deze ontwikkeling mogelijk moeten maken, een vaste plek gekregen. Ze zijn integraal onderdeel van de beroepslijn. Het ontwikkelen van een onderzoekende houding is evenwel niet nieuw; het maakte al deel uit van het oude curriculum op alle locaties.

In het eerste jaar legt de opleiding de basis. Studenten leren literatuur inclusief onderzoeksresultaten kritisch te beschouwen. In de hoofdfase oefenen studenten vaardigheden zoals het uitvoeren van een data-analyse en het analyseren van een probleem. Daarna - in het derde studiejaar - voeren zij een actieonderzoek uit ten behoeve van het verder ontwikkelen van het eigen beroepsmatig handelen. Voorbeeld van een onderwerp is 'het geven van feedback'.

In de afstudeerfase voert de student onder begeleiding een volledig onderzoek uit dat een bijdrage levert aan de schoolontwikkeling. De opleiding geeft de student hierbij nauwkeurige richtlijnen mee met betrekking tot wat hij geacht wordt te doen bij welk type onderzoek. Voordat de student mag starten, moet hij zijn plannen eerst ter goedkeuring voorleggen. Hierdoor borgt de opleiding de uitvoerbaarheid en de kwaliteit van het onderzoek. Veelal voert de student een inventariserend onderzoek uit, waarna hij komt met aanbevelingen voor de school. Soms voert de student een klein ontwikkelingsgericht onderzoek uit. Voorbeelden van onderzoeksvragen zijn: 'in hoeverre voldoet het handelen van de leerkrachten van de groepen 4 t/m 7 bij het begrijpend leesonderwijs op basisschool X aan de criteria voor opbrengstgericht werken die gesteld worden door Bakx e.a. (2012)?' of 'welke mogelijkheden heeft basisschool Y. om het gebruik van digiborden door leerkrachten van groep 3 t/m 8 te verbeteren?' (Zie over het afstuderen verder standaard 3.)

Met het werkveld stemt de opleiding continu af over (het doel en de functie van) onderzoek en de meerwaarde die het moet opleveren voor de studenten en de school. Daar waar gewenst stelt de opleiding het programma c.q. de opdrachten bij.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat het lectoraat een krachtige rol vervult in de onderzoekslijn en in de professionalisering en begeleiding van studenten én docenten. Het lectoraat is nauw betrokken bij het afstudeeronderzoek en de professionele leergemeenschappen (zie hieronder) en zorgt voor de inbreng van actuele grensverleggende thema's.

De opleiding streeft ernaar samen met de basisscholen professionele leergemeenschappen te ontwikkelen, waarbinnen alle deelnemers – dus ook de studenten – met elkaar kennis ontwikkelen en delen en samenwerken aan een onderzoekscultuur. Het auditteam heeft geconstateerd dat deze leergemeenschappen in de academische opleidingsscholen al zichtbaar zijn. De studenten die het auditteam sprak, waren hierover zeer tevreden.

De opleiding i.c. het lectoraat zorgt ook voor kennisontwikkeling en –circulatie o.a. door inspiratiedagen te organiseren waarop werkveld, docenten en studenten rondom bepaalde thema's onderzoeksresultaten uitwisselen en door publicaties. Voorbeelden van publicaties die in samenspraak met de basisscholen tot stand zijn gekomen zijn 'Mediawijsheid Implementatie Model' en het boek 'Opbrengstgericht werken'.

Ook heeft de opleiding een digitaal platform ontwikkeld voor docenten en studenten (met name in de afstudeerfase) met als doel kennis rondom een bepaald thema te delen. Op termijn zal dit platform toegankelijk zijn voor alle basisscholen die zijn aangesloten bij een erkende opleidingsschool.

Het auditteam is enthousiast over de onderzoekscultuur in de pabo en de mogelijkheid die de opleiding de studenten biedt hun onderzoekende houding goed te ontwikkelen.

Internationale dimensie

De opleiding heeft een werkgroep in het leven geroepen, die zorgt dat er in het curriculum meer expliciete aandacht komt voor internationale aspecten. De werkgroep heeft haar plannen uitgewerkt in een duidelijk visiestuk.

Naast de mogelijkheden die er al waren om een internationale minor Experience abroad te volgen, stage te lopen in bijvoorbeeld Indonesië, Marokko, Duitsland, te studeren in het buitenland of mee te gaan op een studiereis naar bijvoorbeeld Marokko, Turkije of Polen, gaat de opleiding nu ook zorgen voor internationalisation- at-home, opdat alle studenten de benodigde bagage meekrijgen en een eigen visie kunnen ontwikkelen op nationale én internationale aspecten. Zo besteedt de opleiding in het nieuwe curriculum in het eerste studiejaar expliciet aandacht aan andere culturen in het thema 'Kind in beeld', waarbij de studenten vanuit het vakgebied/domein 'levensbeschouwing' de opdracht krijgen de ontwikkeling van de kinderen van groep 1-8 in de eigen school in beeld te brengen.

In de hoofdfase en afstudeerfase zal internationalisatie aan bod komen in de thema's 'Onderwijsproces' en 'Innoveren'.

Met de implementatie van het Pabo-brede curriculum krijgt elke student zowel in de propedeuse als in de hoofdfase les in Engelse taalvaardigheid.

Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met de docenten over het gebruik van anderstalige literatuur en het expliciet refereren aan visies op onderwijs en relevante actuele ontwikkelingen in het buitenland, zoals in Finland en Zweden.

Tevens stimuleert de opleiding de docenten een internationaal netwerk op te bouwen en staat docentmobiliteit in de planning.

Het auditteam is van oordeel, dat de bovenstaande uitwerking zorgt voor voldoende verdieping en verbreding voor alle studenten. Het auditteam beveelt de opleiding aan, hier voortvarend mee door te gaan, want de opleiding is in de ogen van het auditteam wel laat met de uitrol. Ook de studenten die het auditteam sprak, wilden meer aandacht voor internationalisering.

Intake en aansluiting

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding naast de wettelijke toegangseisen ook aanvullende intakemaatregelen treft en acht dit een sterk punt. Hiermee laat de opleiding zien dat zij extra aandacht besteedt aan de kwaliteit van de instromende student.

Met ingang van 2014 legt de opleiding de studenten vooraf een vragenlijst voor en voert zij met de studenten (in kleine groepjes) een intakegesprek. Tevens laat de pabo de aankomende studenten gedurende een dag op locatie een aantal activiteiten uitvoeren.

Vervolgens geeft de opleiding de studenten een (niet bindend) studieadvies.

Met studenten die opvallen, voert de studieloopbaanbegeleider (slb'er) direct een gesprek.

Maar ook met de andere studenten bespreekt de slb'er bij aanvang van de studie de uitkomsten/bevindingen uit de studiekeuzecheck.

De opleiding sluit met haar aanbod van een voltijdvariant, een vierjarige deeltijd en een versnelde deeltijdvariant, goed aan bij de verschillen tussen de studenten in niveau, vooropleiding en ervaring.

De studenten van de verkorte deeltijd gaven aan, dat zij nog enkele wensen hebben met betrekking tot de invulling van het programma. In het programma is bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de vooropleiding van de studenten. Zo moest een student met een wo-pedagogiek diploma ook de opdracht uitvoeren uit de module Pedagogisch Meesterschap, terwijl zij op dat gebied al aantoonbaar competent was. Zij had liever een andere opdracht gekregen. Datzelfde geldt voor de theorielessen over pedagogiek, onderwijs en zorg voor deeltijdstudenten die al een vooropleiding volgden in deze richting. De studenten die het auditteam sprak, zouden in de plaats van deze lessen bijvoorbeeld meer didactiek willen krijgen.

De opleiding biedt overigens wel de mogelijkheid vrijstelling aan te vragen voor onderdelen.

Ook is er altijd ruimte met de betreffende vakdocent te overleggen over het aanpassen van opdrachten, zo meldde één van de deeltijdstudenten op basis van eigen ervaring.

De flexibilisering van routes en het bieden van maatwerk heeft de aandacht van de opleiding.

De opleiding inventariseert momenteel de behoeften van de deeltijdstudenten, zodat zij de opzet en invulling van het curriculum waar nodig kan aanpassen.

De oprichting van een universitaire pabo in samenwerking met de Universiteit Tilburg sluit ook aan bij de plannen rond flexibele routes.

Met de profilering 'Natuur, Wetenschap, Techniek & Design' in de hoofd- en afstudeerfase van het nieuwe Pabo-brede curriculum sluit de opleiding weer goed aan bij mannen op de pabo.

Studeerbaarheid en studievoortgang

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding zorgt voor een goede spreiding van de studielast. Daar waar nodig/gewenst doet zij o.a. op basis van studentevaluaties, aanpassingen. Zo zijn de onderzoeksbijeenkomsten in het kader van het afstuderen eerder in het studiejaar gepland zodat de probleemanalyse en onderzoeksopzet in een eerder stadium gereed zijn en studenten niet in de knel komen in de tweede helft van het vierde jaar waarin ook de afrondende stage is geprogrammeerd.

Ook heeft de opleiding de studielast van het nieuwe curriculum na implementatie nauwgezet gemonitord. Dit heeft al geleid tot enkele aanpassingen in het ontwerp.

De studenten zijn over het algemeen tevreden over de studielast. De deeltijdstudenten die het auditteam sprak, meldden dat de studie te doen is als je maar meteen aanpakt, goed plant en niets laat liggen. De studenten – en met name de studenten van de verkorte deeltijdopleiding – uitten nog wel de wens meer mondelinge informatie te krijgen over wat hun allemaal te doen staat. Met name bij de start van de opleiding kwam er enorm veel schriftelijke informatie op hen af over de opzet en inhoud van de opleiding. Het kostte hun flink wat tijd om daar hun weg in te vinden. Mondelinge toelichting zou helpen, aldus de studenten. Het auditteam beveelt de opleiding aan dit in overweging te nemen.

Ook door intensieve studiebegeleiding zorgt de opleiding ervoor dat de studie optimaal kan verlopen. Iedere student krijgt ieder studiejaar een vaste persoonlijke begeleider – een studieloopbaanbegeleider - slb'er of tutor (Tilburg) - die fungeert als eerste aanspreekpunt. Deze slb'er volgt nauwgezet de prestaties van de student.

In de propedeuse is een integraal traject studiebegeleiding opgezet om de 'kansrijkheid' van de student goed te monitoren, startend bij de studiekeuzecheck/intake (zie hierboven) en eindigend met een definitief studieadvies aan het einde van het eerste studiejaar.

De slb'er is ook verbonden aan de werkplek en aanspreekpunt voor de basisschool waar de student stage loopt. Elke slb'er heeft een aantal stagescholen onder zich.

Op de stageschool krijgt de student begeleiding van een mentor – de groepsleerkracht - en op de opleidingsschool tevens van een basisschoolcoach. Slb'er en mentor (en basisschoolcoach) stemmen regelmatig met elkaar af.

Mooi streven is dat mannen die de pabo volgen in eerste instantie een man als begeleider krijgen, zowel op de pabo als op de stageschool.

Bij het onderzoek krijgt de student procesmatige begeleiding van een onderzoeksdocent en inhoudelijke begeleiding van een vakdocent. Sterk punt hierbij, acht het auditteam dat de opleiding de begeleiders uit het werkveld nadrukkelijk uitnodigt tijdens de contactbijeenkomsten met de studenten. Dit verstevigt de begeleiding op de werkplek en zorgt tevens voor professionalisering van mentoren en basisschoolcoaches. (Zie ook onder het kopje 'Personeel'.)

Tevredenheid studenten, alumni en werkveld met het programma

Uit de verschillende evaluaties en gesprekken tijdens de audit is gebleken dat het werkveld en de studenten en alumni tevreden zijn over de opzet en vormgeving van het programma. De activiteiten die de opleiding aanbiedt hebben een duidelijke relatie met de beroepspraktijk en zorgen dat er een wisselwerking is tussen de opleiding en de basisschool.

Het werkveld toont zich ook tevreden over de bijdrage die de studenten via het onderzoek leveren aan de ontwikkeling van de basisschool. De persoonlijke ontwikkeling van de student door het doen van onderzoek, zien zij nog wel als verbeterpunt. Dit heeft de aandacht van de opleiding.

Personeel

Het auditteam trof een ruim gekwalificeerd team, dat bevlogen vertelde over het werk op de pabo. Uit de cv's van de docenten blijkt dat zij allen deskundig zijn op hun specifieke vakgebied en beschikken over een didactische aantekening. Naast hun vakspecifieke lestaken, vervullen veel docenten een rol als slb'er of onderzoeksbegeleider.

De docenten benutten over de locaties heen ook steeds meer elkaars specifieke expertise en ervaringen. Dat is één van de krachtige punten van de wording tot één pabo. Daar waar nodig, gewenst geven docenten ook les op een van de andere locaties.

In de pabo van Fontys hebben al veel docenten een masteropleiding gevolgd (70%) en heeft 7% een PhD. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding goed kan profiteren van deze aanwezige expertise, mede met het oog op de focus op onderzoek en het vormen van professionele leergemeenschappen.

Ongeveer 65% van de huidige docenten heeft recente ervaring in het werkveld. Daarnaast komt een flink aantal docenten als stagebegeleider en via deelname in (internationale)beroepsnetwerken en/of praktijkgericht onderzoek in contact met het werkveld. De opleiding stimuleert dat docenten, die enige tijd niet in het basisonderwijs hebben gewerkt, weer ervaring opdoen in de praktijk. Dat beschouwt het auditteam zinvol.

Tijdens de audit kwamen relevante voorbeelden van professionalisering op tafel, zoals het volgen van een training video-interactiebegeleiding om studenten en collega's te kunnen coachen, (gezamenlijke) toets- en assessmenttraining en scholing in onderzoek doen, een gezamenlijk traject Pedagogisch Tact om in eigen gedrag te laten zien wat de essenties zijn van pedagogisch handelen, activiteiten in het netwerk rekenen&wiskunde, ict-scholing en bijwonen van (internationale)vakconferenties.

De docenten van de locatie Den Bosch vertelden dat zij in tweetallen lesgeven, waarbij zij van elkaar leren en elkaars kracht benutten. Ook docenten van de locatie Veghel en Eindhoven deden dit soms.

Daarnaast maakt de opleiding veelvuldig gebruik van vormen als intervisie, lesbezoeken, coaching en studiedagen. Het is in dezen zinvol dat docenten ook over de locaties heen van elkaar leren en good-practices uitwisselen.

Sterk punt acht het auditteam het feit, dat Fontys kwalificatie-eisen heeft geformuleerd op drie niveaus (basis, medior en senior) ten aanzien van de onderwerpen didactiek en toetsing, mediawijsheid en onderzoek. Met ingang van 2014 zal het management van de pabo in de gesprekscyclus deze kwalificatie-eisen monitoren en hierover ontwikkelingsgerichte afspraken maken met de docenten. De pabo zal deze eisen ook leggen naast de eisen die de VELON¹² stelt aan lerarenopleiders. Dat acht het auditteam een belangrijk voornemen, daar de beroepsstandaard niet voor niets is ontwikkeld.

De werkdruk is nog steeds hoog, aldus de docenten. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit, dat zij met elkaar in de bouwteams een nieuw curriculum moesten ontwikkelen, terwijl de gewone lessen ook door moesten gaan.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat het management daaraan veel aandacht besteedt. Verbetermaatregelen als het leggen van een aantal organisatorische taken op een andere plek, duidelijke communicatie over rollen en taken, het stimuleren om elkaars expertise te benutten en niet meer alles zelf te hoeven doen, de verheldering en uitrol van het toetsbeleid hebben de werkdruk al verminderend. Het auditteam beveelt het management aan, de werkdruk goed in de gaten te blijven houden.

De studenten die het auditteam sprak, roemden de benaderbaarheid, de bereikbaarheid en de inhoudelijke deskundigheid van de docenten. Ook waardeerden zij de praktijkervaring van de docenten.

¹² VELON: Vereniging Lerarenopleiders Nederland

Tijdens de audit is aandacht besteed aan de didactische uitgangspunten van de pabo. De docenten hebben binnen de bouwteams gezocht naar een gedeelde opvatting over didactiek en gekozen voor het sociaal constructivisme. Dit uitgangspunt is leidend binnen het nieuwe Pabo-brede curriculum. De docenten van verschillende locaties nemen daarbij afscheid van de uitgangspunten voor hun oude curriculum zoals die er waren in Tilburg (Probleem Gestuurd Onderwijs (PGO)) en in Veghel (activerend leren).

Een ander uitgangspunt is 'modelling'. De studenten die het auditteam sprak, waren over het algemeen zeer positief over het 'congruent' lesgeven door de docenten: de docenten lieten via voorbeeldgedrag zien hoe studenten in de praktijk de lessen zouden kunnen geven. In de gesprekken tijdens de audit gaven de docenten ook voorbeelden van toepassingen van modelling in hun eigen lessen.

De opleiding biedt mentoren en basisschoolcoaches trainingen aan vanuit de visie 'samen opleiden'. Sterk punt is dat de opleiding met ingang van 2013-2014 niet alleen begeleiders vanuit het Partnerschap (Academische) Opleidingsschool, maar ook begeleiders uit de reguliere basisscholen nadrukkelijk uitnodigt voor de contactbijeenkomsten met de studenten over het afstudeeronderzoek. Daarmee zorgt de opleiding voor professionalisering van begeleiders die wellicht nog weinig ervaring hebben met onderzoek doen. Tevens sluit dit aan bij het streven van de opleiding professionele leergemeenschappen met de basisscholen te vormen. (Zie hierboven bij 'onderzoek')

Voorzieningen

Het auditteam beoordeelt de materiële voorzieningen en de huisvesting - mede op basis van eigen waarneming en de tevredenheid van studenten en docenten - als adequaat. Elke locatie beschikt over specifieke vaklokalen voor bijvoorbeeld muziekonderwijs, beeldende vorming of natuur- en techniekonderwijs. Tevens is er op elke locatie een fysieke mediatheek aanwezig waar studenten naast tijdschriften, vakliteratuur ook methoden die in het basisonderwijs gebruikt worden, kunnen raadplegen. Daarnaast hebben zij via Biep.nu vanaf elke plek toegang tot digitale bronnen.

In de digitale leer- en werkomgeving N@tschool kan elke student zijn eigen portfolio bijhouden. Basisschoolcoaches en mentoren die aangesloten zijn bij de opleidingsschool hebben evenals de docenten een account zodat zij de student in de digitale leeromgeving feedback kunnen geven. Toetsuitslagen van de digitale kennistoetsen worden automatisch geüpload in het portfolio van de student. Verder kunnen de studenten op elk moment informatie over de studievoortgang opvragen via Progress-WWW.

Weging en Oordeel: goed

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding tot leraar Basisonderwijs van Fontys Hogescholen een stevige, zeer praktijkgerichte opleiding is, die verzorgd wordt door een ruim gekwalificeerd en bevlogen team.

De opleiding biedt de studenten voldoende mogelijkheden hun competenties, kennis en vaardigheden op een steeds hoger niveau te ontwikkelen.

Sterke elementen zijn de thematische opzet en de gevarieerde en uitdagende competentiegerichte opdrachten waarmee de opleiding ook goed aansluit bij de jongens op de pabo. Ook sterk is de onderzoekscultuur, het krachtig lectoraat en de grote aandacht voor het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het leren bijdragen aan de schoolontwikkeling. Het werkplekleren en de nauwe samenwerking met het werkveld in onder andere het Partnerschap (Academische) Opleidingsschool en IDEE-Academie Labyrinth, zijn eveneens sterke elementen.

Het is belangrijk dat de opleiding voortvarend doorgaat met de verdere implementatie van haar plannen voor de verdieping en verbreding van de internationale dimensie in het curriculum.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de kwaliteit van de instromende studenten en sluit met haar aanbod van verschillende varianten en profileringen goed aan bij de verschillen tussen de studenten in niveau, vooropleiding en ervaring.

De opleiding zorgt met een studeerbaar programma en intensieve begeleiding dat de studie optimaal kan verlopen.

Het is van belang dat de opleiding op basis van de behoefte van de deeltijdstudenten de opzet en invulling van het curriculum tegen het licht houdt en waar nodig aanpast en meer maatwerk biedt. De wensen die er bij de deeltijdstudenten nog leven met betrekking tot het programma, staan een eindoordeel 'goed' over het programma evenwel niet in de weg.

De aanwezige voorzieningen werken ondersteunend aan de studie.

Gelet op de vele hierboven genoemde sterke elementen in het programma, de grote tevredenheid van studenten en werkveld over het programma, het deskundige en betrokken personeel en de grote tevredenheid van de studenten over hun docenten, komt het auditteam tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Het systeem van toetsen en beoordelen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding sinds 2011 veel werk heeft verzet op het gebied van uniformering van het toetsen en beoordelen. Het afstuderen – de eindstage en het afstudeeronderzoek – was al eerder op alle locaties op een vergelijkbare wijze ingericht. De opleiding heeft de gezamenlijke visie, kaders en uitgangspunten van toetsing beschreven in haar toetsbeleid. Dit beleid geldt voor alle locaties en alle varianten.

Zoals al onder standaard 2 is beschreven heeft de opleiding de SBL-competenties concreet gemaakt in standaarden/prestatie-indicatoren, die de student in kritische beroepssituaties en daarvan afgeleide kritische handelingen moet tonen.

De student sluit in het nieuwe curriculum elke opleidingsfase – propedeuse, hoofdfase, afstudeerfase – af met een competentie examen (CE) waarin de competenties op een geïntegreerde wijze worden getoetst. De student stelt daarvoor een portfolio samen met bewijzen van kunnen, die aantonen dat hij aan de competenties en de daarvan afgeleide standaarden voldoet. De student moet daarbij ook de uitslagen van de toetsen en de feedback van mentoren en/of docenten op de producten bijvoegen.

Voor studenten van de verkorte deeltijd is het CE 2 (hoofdfase) en CE 3 (afstudeerfase) samengevoegd.

Ten tijde van de audit waren de competentie-examens voor de afsluiting van de propedeuse (CE 1) en de afstudeerfase (CE 3) compleet met rubrics al in gebruik. Aan het einde van het studiejaar 2014-2015 zullen de studenten van de locaties Den Bosch, Eindhoven en Veghel de hoofdfase van het nieuwe Pabo-brede curriculum afsluiten met hun CE 2. De studenten op de andere locaties volgen een jaar later.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding op de toetsen geen concessies doet voor wat betreft een eigen locatie-kleur. Alle locaties moeten dezelfde toetsen afnemen en de vormen en criteria voor de OpleidingsGerelateerde Producten (OGP's) liggen vast.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding actief zoekt naar andere, nieuwe vormen van toetsing. Vaak loopt een toets op een pabo uit op een verslag of een reflectie. Onder standaard 2 is al het maken van een film en een tijdschrift genoemd. Ook bij afsluiten van de propedeuse (CE 1) heeft de opleiding gezocht naar andere manieren. Zo kreeg de student de vrijheid zichzelf en zijn portfolio te presenteren op een manier die bij hem paste. Een mooi voorbeeld hiervan zag het auditteam van een oud-mbo-student Theater die zichzelf presenteerde met een script waarin haar eigen ontwikkeling het uitgangspunt was. Dit script liet zij voordragen door enkele aanwezigen bij het competentie-examen. Dit is eveneens een mooie parel in de reeks van nauwe aansluiting bij de student en zijn eigen fascinatie. Het auditteam beveelt de opleiding aan door te gaan met haar zoektocht studenten op andere manieren van onderwijseenheden/thema's te laten afsluiten.

Een ander sterk uitgangspunt is, dat de opleiding veel formatieve toetsing toepast. Studenten krijgen veel ontwikkelingsgerichte (mondelinge en schriftelijke) feedback, die zij opnemen in hun portfolio. Op deze wijze zorgt de opleiding er ook voor dat het programma studeerbaar blijft voor de studenten.

Kennisbasistoetsen

Binnen het toetsprogramma is expliciete aandacht voor de toetsing van de kennisbasis, waarmee de opleiding aansluit bij landelijke ontwikkelingen rondom de kennisbasis. De opleiding toetst de kennisbasis met gesloten of open vragen. Op het huidige programma staan de landelijke entreetoetsen rekenen/wiskunde, taal en mens en wereld, de landelijke kennisbasistoets rekenen/wiskunde en taal en de voorbereidende landelijke kennisbasistoetsen rekenen/wiskunde en Nederlands.

Daarnaast neemt de opleiding met ingang van 2013-2014 een voortgangstoets – de fasekennistoets – af die de locatiespecifieke kennistoetsen vervangt.

Validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid

Zoals al hierboven is vermeld, heeft de opleiding de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het toetsen en beoordelen, het uniformeren van de toetsen en het borgen dat docenten op elke locatie op een zelfde wijze beoordelen. De opleiding borgt de validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid o.a. door:

- de opleiding hanteert een methodemix bestaande uit een diversiteit aan toetsvormen. Bij de keuze hiervan heeft de opleiding gebruik gemaakt van de typologie van Miller¹³ die in zijn piramide vier niveaus onderscheidt: weten, toepassen, tonen, doen. 'Weten en toepassen' komen terug in de toetsing van de kennisbasis, 'tonen en toepassen' worden getoetst binnen de thema's en minoren door simulatie van de werkelijkheid of via casuïstiek of aan de praktijk ontleende opdrachten en 'doen' wordt getoetst tijdens het werkplekleren. Dit acht het auditteam een mooie manier om de competenties, kennis en vaardigheden in een toenemende mate van complexiteit en authenticiteit te toetsen en te beoordelen;
- de opleiding hanteert voor de constructie van de kennistoetsen een toetsmatrijs. De vakdocenten hanteren deze matrijs bij het ontwikkelen van de schriftelijke fasekennistoets en de voorbereidende landelijke kennisbasistoets. De leden van de toetscommissie screenen samen met de vakdocenten de toetsitems/-vragen.
- de toetscommissie analyseert de resultaten van de Pabo-brede kennistoetsen en stelt de definitieve cesuur vast. Vanaf januari 2014 is bij elke cesuurvergadering van de fasekennistoets minimaal één docent van ieder domein aanwezig. De resultaten worden teruggekoppeld naar de teams op de locaties, zodat zij er van kunnen leren. (Zie voor de toetscommissie verder onder het kopje 'examencommissie'.).
- voor de toetsing van de OGP's werkt de opleiding met een Pabo-breed toetsontwerp, waarmee zij borgt dat de gekozen toetsvormen geschikt zijn voor de standaarden die binnen die OGP getoetst worden. Dit heeft ook geleid tot uniforme beoordelingsformulieren;
- elke locatie werkt binnen alle varianten met beoordelingsformulieren of antwoordmodellen, zodat de studenten – ongeacht de beoordelaar – volgens dezelfde procedure worden beoordeeld. De beoordelingscriteria zijn gebaseerd op de standaarden/prestatie-indicatoren;
- de opleiding heeft één Pabo-breed beoordelingsprotocol voor het beoordelen van het afstudeeronderzoeksverslag. Dit protocol is in samenspraak met het lectoraat ontwikkeld;
- de opleiding organiseert op alle locaties de jaarlijks intervisiebijeenkomsten gericht op het begeleiden en beoordelen van afstudeeronderzoeken;
- bij alle competentie-examens – CE 1, CE 2 en CE 3 – zijn twee examinatoren aanwezig, van wie één een begeleidende rol mag hebben gehad. De locatie Den Bosch zet vanaf juni 2014 bij CE 1 externe assessoren in. De locatie Eindhoven werkt bij CE 2 met externe assessoren. De opleiding is voornemens vanaf 2015 assessoren van de verschillende locaties uit te wisselen bij de CE's om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te bevorderen. Dat is een goed streven. Het auditteam geeft de opleiding nog in overweging het begeleiden en beoordelen nog meer te scheiden;
- alle assessoren zijn getraind en beschikken over assessmentvaardigheden. De examencommissie wijst de assessoren bij de CE's en de examinatoren die de (andere) toetsen ontwerpen en afnemen, aan op basis van een profiel.

¹³ Miller, G.E. (1990): the assessment of clinical skills/performance. Academic Medicine, 65 (9).S63-7

Het auditteam heeft ook zelf diverse toetsen – kennistoetsen, fasetoetsen, OGP's en portfolio's – uit de verschillende studiejaar bestudeerd en is op basis hiervan van oordeel dat de toetsen van goede kwaliteit zijn. De bijbehorende beoordelingsformulieren met de criteria en rubrics zijn duidelijk. Het ziet er allemaal heel gedegen uit. Het auditteam ziet hierin echter ook een gevaar voor de opleiding te ver (te gedetailleerd, te arbeidsintensief, te volledig) door te slaan. De docenten die het auditteam hierover sprak, herkenden dit. Het auditteam beveelt de opleiding daarom aan na te gaan waar ze zou kunnen vereenvoudigen en te kijken of er geen dubbelingen zitten in de toetsing. Daarnaast beveelt het auditteam de opleiding aan op het beoordelingsformulier nog een kolom op te nemen voor eventuele feedback naast wat er al in de rubrics is aangegeven.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding ook goed bezig is met normvinding en bepaling waar de cesuur ligt voor een onvoldoende-voldoende-goed. Het auditteam beveelt de opleiding aan deze exercitie nu nog te doen met normvinding naar de bovenkant, dus voor een ruime voldoende en een excellent.

De examencommissie

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de examencommissie goed in haar rol zit en WHW-proof functioneert. FHKE kent thans één centrale examencommissie en drie kamers voor de bachelor- en masteropleidingen op de locaties Eindhoven/Veghel/Venlo, Den Bosch en Tilburg. De voorzitters van de kamers vormen samen de centrale examencommissie.

Sterk punt is dat de centrale examencommissie per september 2013 is uitgebreid met een extern lid (Avans Hogescholen).

De examencommissie heeft een duidelijke jaaragenda opgesteld met punten die zij nog wil aanpakken. Zo blijkt uit analyse dat de uitvoering van de toetsing van de OGP's per locaties nog verschilt. Daarover is de commissie in gesprek met de betrokken docenten, de locaties kunnen en moeten nog verder naar elkaar toegroeien.

De leden van de examencommissie gaven blij een helder beeld te hebben van het gerealiseerde niveau van de studenten. Ieder jaar voeren zij een review uit en passen desgewenst rubrics aan; bijvoorbeeld wanneer rubrics voor het oordeel 'voldoende' en 'goed' te veel op elkaar lijken. Het academisch schrijfniveau mag nog beter, aldus de leden van de examencommissie.

Daarnaast is er een FHKE-brede toetscommissie, die met ingang van januari 2014 werkt onder de directe aansturing van de directie. Elke locatie is vertegenwoordigd met minimaal één lid. De lokale toetscommissies waren ten tijde van de audit nog betrokken bij de kwaliteitsborging van de toetsen van het oude curriculum.

De toetscommissie heeft als belangrijkste taak de professionalisering van de examinatoren en assessoren en de monitoring van de kwaliteit van de toetsing. Daarnaast is de toetscommissie – zoals al hierboven is beschreven – verantwoordelijk voor de constructie en analyse van de Pabo-brede kennistoetsen.

Het auditteam is onder de indruk van de gedegenheid en deskundigheid waarmee de toetscommissie haar werkzaamheden verricht.

Het afstuderen

De afstudeerfase bestaat uit twee componenten:

- *het werkplekleren* waarin de student aantoonst de verantwoordelijkheid over een groep kinderen te kunnen dragen en de kritische handelingen te kunnen uitvoeren. De student verzamelt hiervan bewijsmateriaal voor zijn portfolio. Het werkplekleren wordt afgesloten met een functioneringsgesprek/eindgesprek met de direct leidinggevende – veelal de directeur van de school – die hiervoor input heeft gevraagd aan de mentor en indien van toepassing de basisschoolcoach. De student heeft voorafgaand aan dit gesprek een formulier ingevuld over zijn beheersing van de zeven competenties en kritische beroepssituaties. Het verslag van dit eindgesprek neemt de student ook op in zijn portfolio. De feitelijke beoordeling vindt plaats op de opleiding in het competentie-examen;

- *praktijkgericht onderzoek* waarin de student aantoont een bijdrage te kunnen leveren aan de schoolontwikkeling. Het onderzoek kent een aantal fasen, waarbij de student op basis van een go/no go doorgaat naar de volgende fase, te weten i) de probleemanalyse, probleemstelling, theoretisch kader en onderzoeksvraag, ii) onderzoeksopzet en instrumenten, iii) schriftelijk onderzoeksverslag. Twee examinatoren beoordelen het onderzoek op de competenties 'vakinhoudelijk en didactisch competent', 'organisatorisch competent' en 'reflectie en ontwikkeling'.

Het auditteam acht het een sterk punt, dat de opleiding zorgt voor een goede afbakening van het praktijkonderzoek en studenten behoedt voor het doen van onderzoek op basis van een onduidelijke onderzoeksvraag of het gebruik van verkeerde/niet adequate onderzoeksinstrumenten. Als de student de instrumenten eenmaal heeft ingezet, data heeft verzameld, is het moeilijk het onderzoek nog bij te sturen en/of over te doen.

De afstudeerfase wordt afgesloten met een competentie-examen (CE 3), waarin twee examinatoren beoordelen of de student alle zeven SBL-competenties beheerst. Op alle locaties, behalve nog in Tilburg, bestaat het CE 3 uit een presentatie, beoordeling van het portfolio en een criteriumgericht interview. In Tilburg krijgt de student in plaats van het interview een performance-assessment dat een niet bij de student betrokken assessor afneemt en een gesprek over het portfolio.

In het portfolio neemt de student bewijzen op van zijn kunnen, zoals beroepsproducten met feedback van referenten, feedback van de basisschool en slb'er op zijn lessen, het onderzoeksverslag met beoordeling en een reflectieverslag en/of visiedocument waarin hij aantoont dat hij in staat is te reflecteren op het beroep en de beroepspraktijk van de leraar basisonderwijs.

Gerealiseerd niveau:

Oordeel van het werkveld en alumni over het gerealiseerde niveau en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk functioneren

Uit het regelmatige contact dat de opleiding heeft met de basisscholen met leidinggevend, basisschoolcoaches en met name de mentoren, blijkt dat het werkveld van oordeel is dat de afgestudeerden het bachelorniveau hebben bereikt. Studenten hebben in hun eindstage aangetoond dat zij op het niveau van een startend leerkracht konden functioneren. Deze tevredenheid blijkt ook uit de werkveldevaluatie in 2014 en het startbekwaamheidsonderzoek 2013 onder directeuren van basisscholen. Met name de competenties interpersoonlijk competent, pedagogisch competent en organisatorisch competent noemden zij uitstekend. De vertegenwoordigers vanuit het werkveld die het auditteam sprak, bevestigden dit positieve beeld.

Alumni hebben in het startbekwaamheidsonderzoek 2013 gemeld, dat zij de eisen aan een beginnend leerkracht voldoende tot goed beheersen. Ze voelden zich door de opleiding goed voorbereid op hun loopbaan. De alumni die het auditteam sprak, bevestigden dat zij voldoende bagage hadden meegekregen.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerd niveau

Het auditteam heeft in totaal twintig verslagen van afstudeeronderzoeken van afgestudeerden in 2012-2013 en 2013-2014 verdeeld over de vijf locaties en de verschillende varianten, beoordeeld. Van vier afgestudeerden beoordeelde het auditteam het volledige portfolio. (Zie bijlage V voor de exacte verdeling.)

Het auditteam is op basis van deze eindwerken van oordeel dat de studenten beschikken over een voldoende tot goed niveau. Mede dank zij de strenge afbakening van de opleiding met betrekking tot de onderzoeksvraag, de nauwkeurige richtlijnen met betrekking tot wat de student geacht wordt te doen bij welk type onderzoek en de verschillende go/no go momenten, hebben de studenten over het algemeen relevante onderzoeken uitgevoerd, waarmee zij een bijdrage hebben geleverd aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs in de eigen groep en/of de school.

De studenten zijn voldoende tot goed in staat geweest de bestudeerde theorie te koppelen aan het praktijkonderzoek. Studenten mogen nog wel meer focus aanbrengen in het theoretisch deel van hun verslag en samenvatten wat zij hebben gelezen. In academisch schrijven zouden de studenten nog een slag kunnen maken. Dit komt overeen met de bevindingen van de opleiding zelf en zij is hier al aantoonbaar mee bezig binnen de onderzoekslijn in het nieuwe Pabo-brede curriculum.

Niet alle studenten hadden ook anderstalige literatuur geraadpleegd. Het is belangrijk, dat de opleiding hierin verbetermaatregelen treft en met ingang van 2014-2015 van alle studenten een minimum aantal buitenlandse bronnen eist. Nu is het in de beoordeling van de opleiding alleen een criterium voor het krijgen van een oordeel 'goed' voor het onderdeel 'theoretisch kader'.

In de portfolio's hadden de studenten de vijf rollen van de leraar op een systematische manier uitgewerkt. Daarbij beschreef de student zijn onderwijservaringen die hij koppelde aan zijn professionele ontwikkeling.

In de portfolio's trof het auditteam ook het visiestuk van de studenten. Het auditteam was zeer te spreken over de inhoud hiervan. Deze visiestukken waren geen ego-documenten en/of stukken waarin de student kwam met sociaal wenselijke antwoorden. De studenten hadden hun visie ook goed verbonden/onderbouwd met literatuur. In deze visiestukken toonden zij eveneens aan het gewenste niveau van een startende leraar te hebben.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding heeft haar toetsstelsel goed op orde en dat is zichtbaar in een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze van toetsen en beoordelen. Sterke punten zijn (i) de ontwikkelingsgerichtheid van de toetsen, (ii) de toetsmatrijzen en toetsontwerpen, (iii) de diversiteit aan toetsvormen op de vier niveaus, (iv) de geboden variatie in uitwerkingen als het laten maken van een film of een tijdschrift en (v) de competentie-examens voor elke opleidingsfase. Ook de beoordelingsformulieren met zorgvuldig uitgewerkte rubrics en het werken met meer-ogen bij het toetsen en beoordelen en de intervisie- en normvindingsbijeenkomsten, acht het auditteam sterk.

De centrale examencommissie en haar drie kamers in elke regio en de toetscommissie voeren hun werkzaamheden op een gedegen en deskundige wijze uit.

Het auditteam is op basis van de beoordeelde eindwerken en naar aanleiding van hetgeen het van de vertegenwoordigers vanuit het werkveld en van de alumni heeft gehoord, van oordeel de afgestudeerden de opleiding met voldoende tot goed niveau verlaten. De afgestudeerden gaan bovendien het veld in met voldoende onderzoeksvaardigheden om in de praktijk kritisch onderzoekend aan de slag te gaan en zij hebben een duidelijke eigen visie op onderwijs ontwikkeld die zij onderbouwen met theorie.

Het auditteam komt op basis van de vele hierboven genoemde sterke punten met betrekking tot de gedegen toetspraktijk en op basis van het feit, dat de studenten in hun onderzoeksverslag en hun portfolio hebben aangetoond dat zij het niveau hebben bereikt van een startende leraar met een duidelijke visie op onderwijs en gelet op het feit dat alumni en werkveld tevreden zijn over het gerealiseerde niveau, tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditteam is onder de indruk van de stevige maar ook zeer boeiende opzet van het nieuwe Pabo-brede curriculum met de gegeven buitenmaten voor alle locaties en de ruimte daarbinnen voor een regionale inkleuring en van de doorwrochte manier waarop de opleiding haar toetssysteem heeft uitgewerkt en in praktijk brengt, aldus op een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze toetsend of de studenten alle competenties, kennis en vaardigheden die een startende leraar in het basisonderwijs nodig heeft, heeft bereikt.

Het auditteam beoordeelde alle drie de standaarden daarom met een 'goed'.

Op grond hiervan en gelet op de beslisregels van de NVAO, komt het auditteam tot het overall oordeel 'goed' voor deze pabo.

6. AANBEVELINGEN

- In de gesprekken met de deeltijdstudenten is naar voren gekomen, dat er met name bij de start van de opleiding veel schriftelijke informatie op hen afkomt over de opzet en inhoud van de opleiding. Het auditteam beveelt de opleiding aan de suggestie van de deeltijdstudenten hun eerst een mondelinge toelichting te geven, in overweging te nemen.
- Het auditteam beveelt het management aan de werkdruk van de docenten goed te blijven monitoren. Door fusie, intensieve samenwerking en bouw aan het nieuwe curriculum heeft de opleiding al een intensieve periode achter de rug.
- Het auditteam heeft geconstateerd dat het huidige toetssysteem doorwrocht is. Het auditteam ziet hierin echter ook een gevaar voor de opleiding te ver door te slaan. Het auditteam beveelt de opleiding daarom aan na te gaan waar ze zou kunnen vereenvoudigen en te kijken of er geen dubbelingen zitten in de toetsing.
- Het auditteam beveelt de opleiding aan op het beoordelingsformulier nog een kolom op te nemen voor eventuele feedback naast wat er al in de rubrics is aangegeven.
- In de gesprekken met de (verkorte)deeltijdstudenten is gebleken, dat het strakke Pabo-brede curriculum niet altijd aansluit bij vooropleiding en ervaringen van de studenten. Dit heeft al de aandacht van de opleiding. Het auditteam beveelt de opleiding aan zo snel mogelijk gewenste wijzigingen aan te brengen en maatwerk te bieden.

Buiten het kader van de audit om wil het auditteam de opleiding nog het volgende meegeven:

- Het auditteam heeft geconstateerd, dat de lectoren zelf bezig zijn met onderzoek naar succesfactoren en positieve psychologie. De opleiding zou de studenten ook in deze modus kunnen zetten en hun niet alleen opdrachten geven tot het onderzoeken/ analyseren van schoolproblemen, maar hen aanzetten tot onderzoeken naar succes.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Fontys hogescholen hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	G
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

Scoretabel paneloordelen Fontys hogescholen hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	G
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	G
Algemeen eindoordeel	G

BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties

Competentieprofiel Fontys Hogeschool Kind & Educatie Pabo – competenties en standaarden

Voor meer informatie zie de digitale versie (portal.fontys.nl/instituten/FPA/Studenten/Competentieprofielen)

De gekleurde kleuren in onderstaande tabel komen overeen met de kleurcodes die in de digitale versie worden gebruikt.

SBL-Competenties	Standaarden* Hoofdfasebekwaam (Eindtermen Propedeuse)	Standaarden* Afstudeerbekwaam (Eindtermen Hoofdfase)	Standaarden* Startbekwaam (Eindtermen Afstudeerfase)
1. INTERPERSOONLIJK COMPETENT De leraar gaat op een goede, professionele manier met leerlingen om.	De student... 1.1 houdt zicht op groepjes leerlingen [...] 1.2 toont initiatief, enthousiasmeert leerlingen [...] 1.3 past in de grote groep effectieve leraarcommunicatie toe [...] 1.4 maakt contact met kinderen [...].	De student... 1.1 kent meerdere gesprekstechnieken en gespreksvormen en past deze [...] toe 1.2 neemt groepsprocessen waar, analyseert deze en ontwikkelt passende interventies 1.3 past effectieve leraarcommunicatie toe op groep en individu 1.4 neemt leiding in de groep	De student... 1.1 hanteert interactie- en communicatievormen en past verschillende gesprekstechnieken toe 1.2 verklaart en verbetert communicatiepatronen en groepsprocessen in zijn eigen groep 1.3 pakt op een planmatige manier problematische interacties en problematisch gedrag aan 1.4 reflecteert systematisch op zijn eigen houding en gedrag bij interactie en communicatie
2. PEDAGOGISCH COMPETENT De leraar biedt de leerlingen in een veilige werkomgeving houvast en structuur om zich duurzaam sociaal-emotioneel en moreel te kunnen ontwikkelen.	2.1 is mede verantwoordelijk voor het realiseren van een fysiek en sociaal-emotioneel veilige leeromgeving [...] 2.2 heeft een voorbeeldfunctie met betrekking tot normen en waarden [...] 2.3 observeert leerlingen, ziet verschillen [...] tussen leerlingen [...] 2.4 heeft kennis van de leef- en beleevingswereld van de leerlingen [...] 2.5 benoemt aspecten van de sociaal-emotionele ontwikkeling van ten minste één leerling 2.6 stimuleert samenwerking, zelfredzaamheid en assertiviteit bij leerlingen	2.1 creëert een veilige leeromgeving 2.2 verbetert zijn relatie met individuele leerlingen 2.3 herkent en benoemt aspecten van ontwikkelen bij leerlingen 2.4 houdt rekening met emoties 2.5 bevordert ontwikkeling van leerlingen 2.6 signaleert hulpvragen en gaat daar onder begeleiding op in 2.7 gaat om met pluriformiteit 2.8 verantwoordt zijn pedagogisch handelen	2.1 stimuleert kinderen kritisch te denken en open te communiceren 2.2 analyseert het leef-/werkklimaat en verbetert dit planmatig 2.3 bevordert fysieke, morele en sociaal-emotionele ontwikkeling van alle leerlingen [...] en maakt daarbij gebruik van actuele concepten ten aanzien van de ontwikkeling [...] en veel voorkomende problemen [...] 2.4 bevordert identiteitsvorming en waardenontwikkeling en fungeert daarbij als rolmodel 2.5 verantwoordt zijn pedagogische opvattingen en hoe hij de groep of individuele kinderen benadert heeft en maakt daarbij gebruik van relevante theoretische en methodische inzichten
3. VAKINHOUDELIJK EN DIDACTISCH COMPETENT Een leraar helpt de leerlingen zich de culturele bagage eigen te maken die iedereen nodig heeft in de hedendaagse maatschappij. NB: bij deze competentie wordt onderscheid gemaakt tussen vakkennis, vakdidactiek, toetsing en evaluatie en context.	VAKKENNIS 3.1 heeft voldoende kennis van de essentie van de 'selecterende kennisbases': generiek, Nederlandse taal, rekenen-wiskunde, Engels, aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek, tenminste één kennisbasis uit het domein Kunstzinnige Oriëntatie; VAKDIDACTIEK 3.2 geeft eenvoudige instructie aan [...] kinderen; 3.3 heeft kennis van leren en ontwikkelen van kinderen en past deze kennis toe [...]; 3.4 maakt keuzes voor passende leerinhouden vanuit leerlijnen in samenspraak met de mentor; 3.5 neemt verschillen in niveau en leren [...] waar [...] en stemt zijn begeleiding daar enigszins op af; 3.6 hanteert doelgericht verschillende werkvormen en groeiprincipes; 3.7 integreert mediadidactiek in leeractiviteiten [...]; 3.8 kan leerstof concreet maken [...]; 3.9 past cyclus van opbrengstgericht werken toe in de kleine groep [...]; 3.10 benoemt kwaliteitscriteria voor de voorbereiding van een leeractiviteit en evalueert deze [...]; 3.11 observeert en registreert leerprocessen doelgericht; 3.12 evalueert onderwijsactiviteiten met kinderen en geeft feedback aan leerlingen op proces en product. TOETSING & EVALUATIE 3.13 werkt vakspecifiek en integratief [...] 3.14 gebruikt de kennisbases wendbaar: verbindt vragen van kinderen aan vakconcepten en [...] vertaalt vakconcepten naar de beleevingswereld van kinderen. CONTEXT 3.15 zorgt met zijn activiteiten voor een goede aansluiting bij de groepsplanning; 3.16 bewaakt de tijd tijdens de uitvoering van een activiteit; 3.17 organiseert een efficiënte overgang tussen activiteiten; 3.18 voert sanaanagesloten activiteiten uit gedurende een dagdeel; 3.19 richt de leeromgeving zodanig in dat hij kan werken met zowel kleine als gehele groepen; zet hulpmiddelen en materialen klaar voor eigen lessen; 3.20 verzamelt en ordent gegevens en producten van kinderen; 3.21 past zijn organisatie aan bij onverwachte situaties op microniveau.	3.1 beheerst de kennisbases rekenen en taal [...] 3.2 beheerst de kennisbasis generiek [...] 3.3 beheerst het kerndeel van overige kennisbases [...] 3.4 beheerst [...] kennisbasis gekozen profilering [...] 3.5 beschrijft leerlijnen en past deze toe 3.6 legt leerdoelen uit aan kinderen en controleert of deze begrepen worden 3.7 zet methoden effectief en efficiënt in 3.8 past mediadidactiek toe bij verschillende vakken 3.9 kan aspecten van leren onderscheiden in relatie tot de schoolvakken 3.10 houdt rekening met verschillen door [...] didactiek 3.11 herkent en erkent veelvoorkomende problemen bij het leren van een vak [...] 3.12 bevordert zelfsturing 3.13 hanteert een bestaand handlingsplan/groepsplan 3.14 licht toe in hoeverre zijn handlingsrepertoire m.b.t. leer-/gedragsproblemen is uitgebouwd 3.15 zet de feedbackcyclus in [...] 3.16 past onderwijsactiviteiten aan op basis van evaluatie en feedback van leerlingen 3.17 analyseert toetsresultaten volgens opbrengstgericht werken 3.18 neemt bestaande toetsen af 3.19 verbindt vakinhouden aan actualiteit 3.20 verbindt leerlingvragen aan conceptuele kennis van een schoolvak 3.21 speelt in op talige heterogeniteit [...]	3.1 beheerst de landelijke kennisbases • kennisbasis generiek (gehele kennisbasis) • kennisbasis taal en rekenen (gehele kennisbasis) • kennisbasis profilering (profieldeel van ten minste één van de overige vakken) • kennisbasis overige vakken (kerndeel) 3.2 verantwoordt zijn professioneel vakconcept voor de verschillende domeinen 3.3 herkent risicofactoren en veel voorkomende problemen bij het leren van kinderen, signaleert deze en neemt passende maatregelen, waar nodig, met hulp 3.4 hanteert bewezen effectieve activerende didactiek 3.5 speelt in op verschillen tussen leerlingen door doelgerichte didactiek [...] 3.6 verantwoordt zijn vakinhoudelijk en didactisch werkconcept en ontwikkelt zijn concept vanuit een reflectieve en onderzoekende houding 3.7 is gericht op het verbeteren van leeropbrengsten en hanteert hiervoor een planmatige, cyclische aanpak [...] op het niveau van de groep en de bouw 3.8 beschrijft de ontwikkeling van een kind en de groep als geheel [...] in relatie tot de leerlijnen 3.9 beoordeelt het product en leerproces en geeft feedback, feed-forward en feedback 3.10 beoordeelt leermiddelen op vakinhoudelijke en vakdidactisch waarde 3.11 past de landelijke kennisbases toe binnen de context van leeftijdspecialisatie 3.12 beschouwt zichzelf als taalontwikkelende leraar en houdt rekening met taalbeheersing en -vererving van kinderen in alle vakken 4.1 past time management toe, stelt prioriteiten in dag, week en jaarplanning 4.2 plant en organiseert zorgvuldig en flexibel, zodanig dat tegemoet wordt gekomen aan de diversiteit in de groep 4.3 richt een rijk leeromgeving in 4.4 registreert doelmatig en verwerkt zijn gegevens in het leerlingvolgstelsel ten behoeve van leerling/groepsoverdracht, dossieropbouw, groepsanalyses en voortgangrapportages 4.5 reguleert bij incidenten en herstelt de overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer in de groep
4. ORGANISATORISCH COMPETENT Een leraar zorgt voor een overzichtelijke en ordelijke en taakgerichte sfeer in de zijn groep.	4.1 zorgt met zijn activiteiten voor een goede aansluiting bij de groepsplanning; 4.2 bewaakt de tijd tijdens de uitvoering van een activiteit; 4.3 organiseert een efficiënte overgang tussen activiteiten; 4.4 voert sanaanagesloten activiteiten uit gedurende een dagdeel; 4.5 richt de leeromgeving zodanig in dat hij kan werken met zowel kleine als gehele groepen; zet hulpmiddelen en materialen klaar voor eigen lessen; 4.6 verzamelt en ordent gegevens en producten van kinderen; 4.7 past zijn organisatie aan bij onverwachte situaties op microniveau.	4.1 maakt vanuit meerdere rollen een planning 4.2 maakt een adequate tijdsplanning 4.3 richt de leeromgeving uitdagend en veilig in 4.4 houdt overzicht in verschillende ruimtes 4.5 maakt wederzijdse afspraken en houdt zich daar aan 4.6 registreert leerlinggegevens 4.7 differentieert in subgroepen 4.8 improviseert ten behoeve van een goed leerwerk-klimaat 4.9 creëert ruimte voor individuele begeleiding 4.10 verzorgt twee dagen aaneengesloten onderwijs	4.1 past time management toe, stelt prioriteiten in dag, week en jaarplanning 4.2 plant en organiseert zorgvuldig en flexibel, zodanig dat tegemoet wordt gekomen aan de diversiteit in de groep 4.3 richt een rijk leeromgeving in 4.4 registreert doelmatig en verwerkt zijn gegevens in het leerlingvolgstelsel ten behoeve van leerling/groepsoverdracht, dossieropbouw, groepsanalyses en voortgangrapportages 4.5 reguleert bij incidenten en herstelt de overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer in de groep
5. COMPETENT IN HET SAMENWERKEN MET COLLEGA'S Een leraar levert een professionele bijdrage aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op de school, aan een goede onderlinge samenwerking en aan een goede schoolorganisatie.	5.1 toont een professionele houding in de samenwerking met collega's (medestudenten, leerkrachten, docenten); maakt afspraken en komt die na; ziet relevante taken en pakt die op; hanteert vertrouwelijke informatie van kinderen en collega's; informeert collega's over opleidingsprogramma's [...]; vraagt, ontvangt en waardeert feedback; 5.2 levert een actieve bijdrage in de samenwerking met collega's [...]; neemt initiatieven; denkt actief mee in het kader van schoolontwikkeling; verantwoordt zijn eigen mening; 5.3 is zich bewust van verschillen bij collega's (medestudenten, leerkrachten, docenten) in opvattingen, overtuigingen en andere culturele achtergronden.	5.1 toont een professionele houding 5.2 draagt actief bij aan onderwijsontwikkeling op groeps- en groepsopstijgend niveau 5.3 gaat professioneel om met verschillen tussen collega's	5.1 toont een uitgebreide professionaliteit door het delen en ontwikkelen van kennis met collega's, door zichzelf met anderen te vergelijken en door het onderkennen van leervoorwaarden met collega's om de professionele praktijk te analyseren en te verbeteren 5.2 participeert in de schoolontwikkeling en draagt actief bij aan het realiseren van het schoolplan 5.3 onderzoekt leeropbrengsten samen met collega's en vertaalt de resultaten daarvan naar verbeteracties 5.4 gaat om met verschillende of tegengestelde belangen, hij houdt rekening met de belangen van collega's en van de school
6. COMPETENT IN HET SAMENWERKEN MET DE OMGEVING Een leraar communiceert op een professionele manier met ouders en andere betrokkenen bij de vorming en opleiding van zijn leerlingen.	6.1 vervult als leerkracht voor kinderen een voorbeeldfunctie in het tonen van burgerschap; mededijheid [...]; 6.2 toont belangstelling voor actualiteit, jaar/kalender, cultuur en sport en participatie van kinderen; 6.3 organiseert een buitenschoolse activiteit; kan een groepje kinderen begeleiden buiten school; 6.4 stelt zich in het contact met ouders respectvol op: staat open voor contact met ouders; gaat zorgvuldig met informatie om; 6.5 onderzoekt en beschrijft cultuurverschillen tussen school en thuismilieu.	6.1 gaat bewust om met zijn voorbeeldfunctie als leerkracht voor kinderen 6.2 organiseert ouderparticipatie 6.3 haalt doelgericht de (digitale) wereld in de school 6.4 stelt een rapportage op 6.5 rapporteert aan ouders 6.6 integreert informatie van ouders in het pedagogisch didactisch handelen 6.7 duidt en benut cultuurverschillen 6.8 werkt binnen de bestaande zorgstructuur	6.1 legt contact leggen met externe deskundigen en vervoordt problemen en mogelijke oplossingen voor collega's/experts ten behoeve van de begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften 6.2 werkt samen met externe professionals, waaronder experts en instanties, bijvoorbeeld binnen de brede school 6.3 onderhoudt contact met ouders en voert gesprekken met ouders over de ontwikkeling van hun kind, bijv. 10 min. gesprek; kan met hulp omgaan met emoties van ouders 6.4 benut cultuurverschillen tussen school- en thuismilieu voor identiteitsvorming en waardenontwikkeling van kinderen
7. COMPETENT IN REFLECTIE EN ONTWIKKELING Een leraar denkt op een professionele manier over zijn bekwaamheid en beroepsopvattingen na. Hij ontwikkelt zijn professionaliteit en blijft bij de tijd.	7.1 schetst zijn eigen beeld van een leraar primair onderwijs; verantwoordt zijn mening over onderwijs en motivatie voor beroep; 7.2 brengt zijn eigen ontwikkeling in beeld in relatie tot zijn beeld van de leraar en in relatie met de opleidingscompetenties; maakt zijn leerproces zichtbaar; formuleert nieuwe leeractiviteiten in termen van concreet gedrag; 7.3 toont een onderzoekende en reflectieve houding; onderzoekt systematisch zijn eigen handelen, reflecteert en maakt gebruik van feedback van kinderen, docenten, medestudenten en leerkrachten; hanteert onderzoeksinstrumenten.	7.1 relateert onderwijsconcepten aan zijn eigen en de schoolvisie 7.2 onderzoekt het eigen functioneren en verbetert dit planmatig; hij toont daarbij kritisch beschouwen en reflecteren 7.3 verbetert het onderwijs in de groep op basis van onderzoek 7.4 hanteert vanuit een onderzoekende houding onderzoeks- en reflectie instrumenten	7.1 verantwoordt zijn eigen beroepsbeeld van de leraar primair onderwijs; hij relateert dit beeld aan zijn identiteit en opvattingen als leraar en aan de identiteit en opvattingen van de school; hij kleurt zijn eigen onderwijsvisie in vanuit cultureel-maatschappelijke en pedagogische dimensies; 7.2 geeft doelgericht sturing aan zijn eigen ontwikkeling, waarbij hij kritisch is ten aanzien van zijn eigen handelen en een diepe interesse en nieuwsgierigheid toont en gericht is op het verkrijgen van dieper inzicht en het realiseren van doelen 7.3 toont een onderzoekende en reflectieve houding; hij kan zelfstandig een praktijkgericht onderzoek uitvoeren

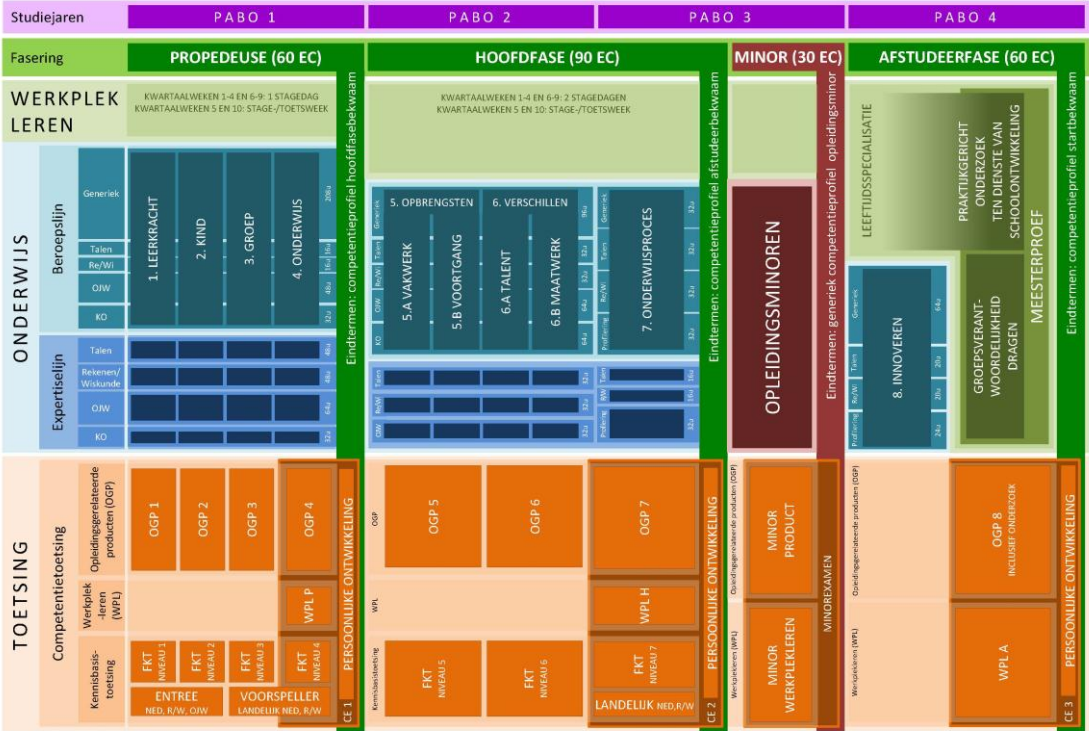
* Sommige standaarden zijn om vormgevingstechnische reden ingekort. Zie voor de volledige tekst het digitale competentieprofiel

Kritische situaties	Kritische handelingen* (Propedeuse)	Hoofdassessbekwaam	Kritische handelingen* Afstudeerbekwaam (Hoofdase)	Kritische handelingen* Startbekwaam** (Afstudeerfase)
A. OMGAAN MET EEN GROEP	A.1 BESPREKEN VAN EN OMGAAN MET REGELS Competenties: 1.3, 1.4, 2.1, 2.2 regels die binnen de groep; bespreekbaar maken		A.1 INVLOED UITOEFENEN OP HET PEDAGOGISCH KLIMAAT Competenties: 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.7, 3.2, 4.5, 4.8, 5.1, 5.3, 6.1, 6.7, 7.2 inzicht in groepsprocessen; pedagogisch klimaat in kaart brengen; bespreekbaar maken en beïnvloeden; onverwachte situaties; interactie met leerlingen; voorbeeld functie als cultuurdruager en wereldburger; beleveniswereld van kinderen	A.1 VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR HET PEDAGOGISCH KLIMAAT Comp.: 1.1, 1.2, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.12, 4.1, 4.3, 5.1, 5.3, 6.1, 6.7, 7.2 klimaat, sociale cohesie verbeteren; regie over het groepsproces; groepsverantwoordelijkheid dragen gedurende een langere periode; relatie met individuele leerlingen en relatie tot de groep als geheel; kinderen mede-eigenaar maken van het groepsproces
	A.2 OVERGANG TUSSEN LEERACTIVITEITEN Competenties: 1.3, 4.1, 4.3 wisselingen tussen leeractiviteiten; efficiënt en ordelijk; duidelijk verloop met start- en eindmoment; leeromgeving ingericht voor volgende activiteit		A.2 LEIDING GEVEN Competenties: 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.5, 4.10, 5.1 pedagogisch klimaat met steun van veiligheid en vertrouwen; dagopening- en -sluiting; dagprogramma bespreken; structuur bieden; overgangsmomenten; regels en afspraken hanteren samen met de kinderen	A.2 SITUATIONEEL LEIDING GEVEN Competenties: 1.3, 1.5, 2.1, 3.12, 4.1, 4.5, 5.4, 7.3 hanteren/reguleren van onverwachte situaties in het groepsproces; complexe situaties; onderlinge verhoudingen tussen leerlingen; recht doen aan emoties
	A.3 LEIDING GEVEN AAN HET GROEPSPROCES Competenties: 1.2, 1.3, 2.1, 4.4, 4.5, 4.7, 6.1, 6.2 positieve sfeer; zicht op betrokkenheid; kinderen aanspreken op gedrag; positieve feedback; ruimte geven		A.3 GEDEELDE STURING Competenties: 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 3.12, 4.2, 4.4, 4.5, 5.2, 7.3 ruimte en verantwoordelijkheid geven; rekening houden met hulpvragen, verschillen in zelfstandigheid; vertrouwen geven om zelfregulerend te kunnen optreden.	
	A.4 INTERACTIE AANGAAN MET DE GROEP Competenties: 1.2, 1.4, 2.4, 3.12, 6.1 onderzoekende houding; gesprekken met en binnen de groep; zich inleven in de kinderen; actief luisteren; feedback geven; kinderen aan het woord laten komen			
B. ONTWERPEN EN BEGELEIDEN VAN LEERACTIVITEITEN	B.1 LEERDOELLEN STELLEN Competenties: 2.1, 2.4, 3.9, 3.11, 7.2 inhouden van de groep; overleg met groepsleerkracht; kritisch gebruik bestaande programma's; eenvoudige leerdoelen; grondhouding om opbrengstgericht te werken; observatie- en/of toetscriteria		B.1 LEERDOELLEN IN SAMENHANG STELLEN Competenties: 2.3, 2.5, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.6, 3.9, 3.13, 3.21, 5.2, 6.6, 6.7, 6.8, 7.3 leer- /ontwikkelingslijnen; verantwoording gebruik programma's/broeken om leerdoelen te formuleren; rekening houden met verschillende onderwijsbehoeften; leerdoelen voor langere periodes in samenhang; aspecten van taalontwikkelend leren (interactie, context, taalsteun; bewust van observatie- en/of toetscriteria)	
	B.2 LEERACTIVITEITEN ONTWERPEN Competenties: 2.4, 3.2, 3.3, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.12, 3.14, 4.2, 4.5, 7.3 gebaseerd op bestaande programma's; gebruikmakend van kenmerken van groep; schoolomgeving en actualiteit; voorbereding in een ontwerp zichtbaar; gebruik van een lesmodel; in voorbereiding gemaakt kennis toelichten; persoonlijke leerdoelen		B.2 LEERACTIVITEITEN IN SAMENHANG ONTWERPEN Competenties: 2.1, 2.3, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11, 3.16, 3.20, 4.1, 4.2, 4.3, 4.7, 4.9, 4.10, 5.2, 5.3, 6.3, 6.6, 6.7, 7.1, 7.2 van leerdoelen naar uitdagende leeractiviteiten; rekening houden met talge mogelijkheden; eisen aan leeromgeving; gebruik maken van groepsplan, omgeving, actualiteit (nationaal/internationaal); feedback-bereid (feed-up, feed-forward, feedback); keuzes verantwoordend o.a. m.b.t. tot eigen competentieontwikkeling	B.1 OPBRENGSTGERICHT WERKEN Competenties: 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.7, 3.8, 3.9, 3.12, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.3, 7.1, 7.2 cyclus opbrengstgericht werken hanteren; toetsen afnemen en analyseren; groeps- en individueel niveau kunnen bepalen; zicht hebben op doorlooptijd leerlijnen
	B.3 LEERACTIVITEITEN BEGELEIDEN Comp.: 1.1, 1.3, 1.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.9, 3.11, 3.12, 4.2, 4.7 begeleiden vanuit meerdere rollen passend bij didactische vertoeren; eenvoudige instructie met visuele en/of schriftelijke ondersteuning; leerdoelen en structuur van de leeractiviteit bespreken; nagaan of leerlingen dit begrepen hebben; gericht hulp, eigenzinnig rekening houden met verschillen tussen leerlingen; observeren en evalueren; voortgang bewaken; vanuit positieve grondhouding feedback gericht op bereiken leerdoel en succeservaring		B.3 LEERACTIVITEITEN IN SAMENHANG BEGELEIDEN EN TUSSENTIJD EVALUEREN Competenties: 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6, 3.6, 3.8, 3.10, 3.13, 3.12, 3.14, 3.15, 3.19, 3.20, 4.4, 4.5, 4.7, 4.8, 4.10, 6.1, 6.3, 6.7, 6.8, 7.2, 7.3 samenhangende leeractiviteiten begeleiden; gedifferentieerde instructie a.d.v. groepsplan/handelingenplan; passende leeromgeving; gerichte hulp; verschillen tussen leerlingen; docent- /leerlingfeedback integraal onderdeel van het leerproces	B.2 ALS SPECIALIST INNOVATIEF ONDERWIJS VOORMEKEN Competenties: 3.1, 3.2, 3.4, 3.5, 3.7, 3.9, 3.10, 4.3, 5.1, 5.2, 6.3 gebruikmaken van specialisme profilering; vakoverstijgend onderwijs in samenhang met andere vakken; over langere periode in onderlinge samenhang; inzet nieuwe media; onderparticipatie en externe gerichtheid; samenwerking met collega's; gericht op talentontwikkeling van kinderen in groep en bouw; leermiddelen analyseren en beoordelen op kwaliteit en geschiktheid
	B.4 EVALUEREN EN BEDOELLEN VAN OPBRENGSTEN Competenties: 1.1, 1.4, 2.5, 3.10, 3.12, 4.6, 5.1, 7.3 evalueren met leerlingen en op eigen functioneren; feedback op leeropbrengsten en leerproces; mondelinge en schriftelijke evaluatievormen; eenvoudige toetsvormen; opbrengsten vastleggen; suggesties voor volgende leerdoelen; op basis van evaluatie verbeteringsuggesties; persoonlijke opbrengsten en betekenis voor competentieontwikkeling		B.4 EVALUEREN EN BEDOELLEN VAN OPBRENGSTEN VAN SAMENHANGENDE LEERACTIVITEITEN Competenties: 1.1, 1.2, 2.5, 3.5, 3.13, 3.15, 3.16, 3.17, 3.18, 4.6, 5.2, 6.8, 7.2, 7.3, 7.4 met leerlingen opbrengsten, leerproces evalueren; gegevens bestaande toetsen analyseren; interpretaties samen met groepsleerkracht; suggesties voor volgende leerdoelen in relatie tot groepsplan; verbeteringsuggesties voor ontwerp en inrichting leeromgeving; persoonlijke opbrengsten voor competentieontwikkeling vaststellen	B.5 VAKOVERSTIJGEND ONTWERPEN VANUIT DE PROFILERING Competenties: 2.1, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.10, 3.11, 3.19, 3.21, 4.2, 4.3, 4.7, 5.2, 5.3, 6.3, 7.1, 7.2, 7.4 diepgaande kennis van vakinhoud/-didactiek; actuele ontwikkelingen in profilering; kennis toepassen in ontwerpen, begeleiden en evalueren; innovatief onderwijsprogramma; samenhang tussen kennisassess en met taal- en rekenonderwijs; talenten herkennen en stimuleren; samen met anderen initiatieven nemen ten behoeve van onderwijsontwikkeling; opbrengsten delen met collega's
C. OMGAAN MET VERSCHILLEN	C.1 REKENING HOUDEN MET VERSCHILLEN IN CULTUUR, WAARDEN EN NORMEN Competenties: 1.4, 2.2, 2.3, 2.5, 6.1, 6.4, 7.3 zicht op eigen waarden, normen, cultuur; verschillen in waarden, normen, cultuur van opvallende kinderen; voorbeeld in tonen van burgerschap; kennis van actualiteit, cultuur, sport en participatie van kinderen		C.1 GROEPSPLANNEN ONDER BEGELEIDING UITVOEREN EN EVALUEREN Competenties: 1.3, 2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7, 3.10, 3.13, 3.14, 4.7, 4.9, 5.2, 5.3, 6.8, 7.2 zich informeren over verschillende onderwijsbehoeften en wijze waarop groepsleerkracht hier planmatig in vooruit; in overleg met de groepsleerkracht onderwijs aanpassen; interventies evalueren	C.1 RUIMTE GEVEN AAN TALENTEN VAN KINDEREN IN EEN BEPAALDE LEEFTIJDGROEP Comp.: 2.3, 2.4, 3.2, 3.5, 3.9, 3.11, 3.12, 4.1, 4.2, 4.3, 6.4, 7.1, 7.3 leerlijnen/pedagogische jonge kind; onderwijs kind; differentiëren; talenten waarden/stimuleren; onderaanliggende stimuleren; rekening houden met soc.-em., cognitieve, houding-, cultuuraspecten; flexibiliteit in organisatie
	C.2 REKENING HOUDEN MET VERSCHILLEN IN TAAL, LEERSTIJL, MOTIVATIE EN TEMPO Competenties: 1.3, 2.3, 3.5, 3.8, 7.3 kennis van verschillen in taal, motivatie en tempo van kinderen binnen groep; resultaten van onderzoek vertalen naar activiteiten met kinderen		C.2 ONTWIKKELING VAN INDIVIDUELE KINDEREN SYSTEMATISCH VOLGEN EN BEGELEIDEN Competenties: 1.2, 2.3, 2.6, 3.5, 3.9, 3.17, 3.21, 4.6, 6.4, 6.8, 7.4 ontwikkeling van individuele kinderen onderzoeken met passende instrumenten/systemen; invloed taalniveau op ontwikkeling; resultaten delen met groepsleerkracht; voorstellen voor mogelijk handelingenplan	C.2 GROEPSPLAN OPSTELLEN, UITVOEREN EN EVALUEREN Comp.: 2.2, 3.1, 3.3, 3.7, 3.8, 3.11, 3.12, 4.4, 5.3, 6.1, 7.3 groeps- /handelingenplan opstellen, uitvoeren en evalueren als onderdeel van zorgstructuur school; rekening houden met cultuuraspecten
		C.3 DIFFERENTIËREN NAAR SPECIEFIEKE ONDERWIJSBEHOEFTE Comp.: 1.1, 1.3, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6, 3.5, 3.6, 3.9, 3.11, 3.13, 3.14, 3.15, 3.20, 4.9, 6.6, 6.7 zicht op zorgstructuur; zicht op specifieke onderwijsbehoeften in stagegroep en aanpak groepsleerkracht; passende aanpak ontwerpen i.s.m. interne deskandige		
		D.1 ACTIEVE ROL NEMEN IN RAPPORTAGEGESPREK MET OUDERS/VERZORGERS SAMEN MET DE GROEPSLEERKRACHT Competenties: 1.1, 2.3, 2.7, 2.8, 3.5, 3.9, 3.13, 3.17, 4.2, 4.6, 5.1, 6.1, 6.4, 6.5, 6.6, 7.1 proces van rapportage aan ouders/verzorgers; onderzoek rapporteren binnen school; deelname aan rapportages; in overleg met groepsleerkracht actieve rol in enkele gesprekken; rekening houden met gevoelens		D.1 PRESENTEREN AAN EEN GROEP OUDERS Competenties: 1.1, 1.4, 2.5, 3.2, 3.6, 5.1, 6.3, 7.1 groep ouders informeren over bepaalde aspecten van onderwijs; onderwijsvisie / concept uitdragen in contact met ouders, experts, instanties
D. CONTACT MET OUDERS, EXPERTS, INSTANTIES	D.1 EENVOUDIG GESPREK MET EEN OUDER VOEREN Competenties: 5.1, 6.3, 7.1 zich voorstellen aan ouders; gesprekken over actuele gebeurtenissen; normatief, respectvol omgaan met informatie		D.2 PARTNERSCHAP MET OUDERS/VERZORGERS Competenties: 2.1, 3.6, 3.19, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3, 7.1 in overleg met groepsleerkracht ouders/verzorgers over leeractiviteiten; partnerschap binnen school; aanpak tussen meerdere scholen vergelijken; eigen mening bespreken met collega's; actieve rol in onderparticipatie; met ouders evalueren	D.2 VANUIT DE LEEFTIJDSPESIALISATIE DEELNEMEN AAN DE SAMENWERKING MET TOELEVERENDE/AFNEMENDE INSTANTIES Competenties: 2.3, 2.4, 3.1, 3.11, 3.12, 4.4, 5.1, 5.2, 5.4, 6.2, 7.1 jonge kind; VVE kinderopvang; peuterspeelzwaaiwerk; Oudere kind; voortgezet onderwijs
		D.3 BETROKKEN ZIJN BIJ DE SAMENWERKING MET EXPERTS EN INSTANTIES T.B.V. DE ONTWIKKELING VAN LEERLINGEN Comp.: 2.2, 2.6, 2.8, 3.5, 3.13, 3.17, 3.21, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.7, 6.8, 7.1, 7.2, 7.4 zorgstructuur van de basisschool; deelnemen aan bestaande samenwerking en overstructuren samen met de groepsleerkracht en/of intern begeleider; beeld vormen van specifieke onderwijsbehoeften		D.3 VANUIT DE LEEFTIJDSPESIALISATIE DEELNEMEN AAN DE SAMENWERKING MET TOELEVERENDE/AFNEMENDE INSTANTIES Comp.: 2.3, 2.4, 3.1, 3.11, 3.12, 4.4, 5.1, 5.2, 5.4, 6.2, 7.1 jonge kind; VVE kinderopvang; peuterspeelzwaaiwerk; Oudere kind; voortgezet onderwijs
		D.4 BETREKKEN VAN EXPERTS, SPECIALISTEN, ORGANISATIES BIJ LEERACTIVITEITEN VANUIT DE PROFILERING Competenties: 1.1, 1.4, 2.1, 2.5, 2.6, 3.6, 3.19, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 5.3, 6.3, 7.1, 7.3 netwerk basisschool, experts, organisaties bij voorbereiding/uitvoering/evaluatie leeractiviteiten betrekken; leeropbrengsten vergroten; ondernemen houding; zicht op internationale/landelijke/regionale expertisenetwerken		D.4 [...] SCHOOLOMGEVING BETREKKEN BIJ HET REALISEREN VAN ONDERWIJSDOELLEN Comp.: 3.1, 3.5, 3.10, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.3 vanuit profilering; rijke leeromgeving inrichten in samenwerking met externe; ondernemen in tonen; contact met schoolomgeving; relatie leggen tussen schoolomgeving en onderwijsinstelling
				E.1 COLLEGALE CONSULTATIE Comp.: 1.1, 1.2, 1.4, 2.2, 2.5, 3.2, 3.6, 3.7, 4.1, 4.5, 5.1, 6.1, 7.1, 7.2, 7.3 vormen van collegiale consultatie voorbereiden, uitvoeren en evalueren; vanuit verschillende rollen (interview, klasbezoeken, observeren) ontwikkelingsgericht feedback geven en ontvangen
E. LEREN EN WERKEN IN EEN PROFESSIONELE LEEFGE-MEENSCHAP	E.1 ONTWIKKELINGSGERICHTE FEEDBACK GEVEN, ONTVANGEN EN WAARDEREN Competenties: 3.14, 5.1, 5.2, 5.3 samenwerken met peers; ontwikkelingsgerichte feedback geven; criteria; tijdsduur werkplekken en op opleiding; zich professioneel optellen bij samen werken en leren met leerkrachten, docenten, peers; bewust van eigen rol en die van anderen bij het samenwerken en samen leren		E.1 ONTWIKKELING EIGEN WERKCONCEPT VERWOORDEN EN ONDERBOUWEN Competenties: 2.8, 3.5, 3.9, 3.21, 4.3, 5.3, 7.1 eigen werkconcept systematisch op meerdere niveaus onderzoeken (drijfveren, motivatie, identiteit, beroepspraktijk, taak, leer- en school (mis)te; opvattingen over leren, opvoeden, onderwijs (visie); ideale onderwijsconcept; onderbouwen vanuit actuele, relevante theorie en eigen praktijkervaringen; delen met anderen; bijwerken op basis van nieuwe inzichten en ervaringen	E.2 VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR KWALITEITSZORG Competenties: 2.2, 2.3, 3.10, 4.4, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 7.1, 7.3 initiatief nemen; samen met collega's bijdrage leveren aan kwaliteit; gebruik maken van/handelen vanuit bestaande kwaliteitszorgsystemen t.b.v. leerling, onder- en personeel
	E.2 BESPREKEN VAN OPBRENGSTEN EN KWALITEIT VAN LEERACTIVITEITEN MET COLLEGA'S Competenties: 3.10, 3.11, 5.1, 5.2 met mentoren, docenten, peers resultaten van eigen leren en leeropbrengsten kinderen bespreken; samen kwaliteit analyseren en betekenis voor lessen en persoonlijke ontwikkeling; in een gesprek, schriftelijk, bespreekbaar maken		E.2 COLLEGALE CONSULTATIE ORGANISEREN EN UITVOEREN Competenties: 2.1, 2.8, 3.5, 3.17, 5.1, 5.3, 6.1, 7.3 collegiale consultatie voor het geven en ontvangen van ontwikkelingsgerichte feedback organiseren	E.3 PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK DOEN TER VERBETERING VAN HET ONDERWIJS IN DE EIGEN GROEP Competenties: 3.5, 3.17, 5.2, 7.3, 7.4 cyclus praktijkgericht onderzoek binnen stagegroep in overleg met groepsleerkracht; begeleiding door experts; onderzoeksresultaten delen met collega's binnen de basisschool
	E.3 RAPPORTEREN OVER DE EIGEN ONTWIKKELING Competenties: 2.2, 3.14, 5.1, 6.1, 7.1, 7.2, 7.3 inzicht geven in eigen competentie- en kennisontwikkeling a.d.v. concrete voorbeelden; in begrijpelijke en correcte taal in digitaal portfolio rapporteren		E.4 STURING GEVEN AAN DE EIGEN ONTWIKKELING Competenties: 2.8, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.2, 4.10, 5.1, 6.1, 7.2, 7.4 vanuit reflectieve houding planmatig aan eigen ontwikkeling werken; ontvangen feedback betrekken; maken van bestaande onderzoeksinstellingen t.b.v. persoonlijke ontwikkeling; periodiek over voortgang aan begeleiders op werkploek en opleiding rapporteren	E.3 PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK DOEN Comp.: 1.2, 2.3, 2.5, 3.2, 3.5, 3.7, 3.11, 3.14, 3.45, 5.2, 5.3, 6.7, 7.1, 7.2, 7.3 cyclus praktijkgericht onderzoek gericht op verbetering primair proces; begeleiding door experts; afstemming met directie; samenwerking met collega's; verslaglegging; presenteren resultaten; actuele en Engelstalige literatuur
				E.4 EEN LEVEN LANG LEREN Comp.: 1.4, 2.4, 2.5, 3.2, 3.5, 3.7, 3.11, 3.12, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.4, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3 professionele identiteit; regie over eigen ontwikkeling; zicht op competentie; behouden onderwijsvisie; doorontwikkeling na startbekwaamheid; gespreksdruis; van werkconcept naar onderwijsvisie en onderwijsconcept in relatie tot maatschappelijke ontwikkeling

* Bij de kritische handelingen zijn om vormgevingstechnische redenen de beschrijvingen ingekort tot trefwoorden en zijn de complexiteitsfactoren weggelaten. Zie voor de volledige tekst het digitale competentieprofiel

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Fontys Hogeschool Kind en Educatie – overzicht curriculum Pabo
 Bouwteam inhoudelijk kader, versie 0.2 (juni 2014)

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor Opleiding tot leraar Basisonderwijs– Fontys hogescholen – 2 en 3 oktober 2014

Dag 1 - 2 oktober 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30		Inloop & ontvangst auditteam	Ruud van der Herberg (voorzitter) Peter Ruit Anko van Hoepen Marloes Tol (student) Rianne Versluis (secretaris)	
08.30 – 09.30	1.33	Intern overleg auditteam		
09.30 – 10.30	1.33	Management Kennismaking MT en vaststellen agenda Harrie van de Ven Astrid Venes Jan Beijers Maud Bouwman Wilma van Esch Caroline Wijsman Ron Matheusen Gerko Kuiper		eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie -
10.30 – 10.45		Pauze		Interne terugkoppeling
10.45 – 11.45	1.33	Docenten 3 ^e en 4 ^e studiejaar van de 5 locaties Samenhangende onderwijsleeromgeving Clemens Bierings Inoeska Donders Ad van Rangelrooij Wietse van der Linden Ton van Houtert Henriette Janssen Iris Windmuller Annigje Primowees		- inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen (met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse. In het gesprek gaat het ook om wie de docent zelf is, hoe hij het programma uitvoert, welke contacten hij heeft met het (internationale) werkveld en vakgenoten)
11.45 – 12.45 (parallelsessie)	1.33	Studenten 3 ^e en 4 ^e studiejaar voltijd van de 5 locaties, o.a. vanuit de opleidingscommissie 3 ^e Jorieke van Dijk (DB) 3 ^e Lennart Geertsen (Ehv) 3 ^e Liselot van den Hurk (Til) 4 ^e Bjorn Galema (Ven) 4 ^e Inge Bezemer (Til) 4 ^e René van Erp (Veg) 4 ^e Suzan Dorgelo DB (IMR)	<u>Deel auditteam</u> Ruud van der Herberg Anko van Hoepen Marloes Tol	kwaliteit en relevantie programma – studeerbaarheid – aansluiting – toetsen en beoordelen – kwaliteit docenten – opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
	1.13	Studenten 3 ^e en 4 ^e studiejaar deeltijd van de 3 locaties, o.a vanuit de opleidingscommissie Maaijwee, Jan-Pieter J.P.J. (Til) Hilde Leenders (Til) Eva van Eekelen (Til) Maud Berghege (Til) 4 ^e Wendy de Gouw (Ehv) 4 ^e Monique Schepers (Ehv) Marco Gatti (Ehv)	<u>deel auditteam</u> Peter Ruit Rianne Versluis	
12.45 – 13.30		Lunch auditteam		Interne terugkoppeling + inzien materiaal
13.30 – 14.15	1.13	Open spreekuur docenten/studenten locatie Venlo, Den Bosch, Veghel, Eindhoven		
	0.24	Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen Eindhoven + inzien materiaal		Lennart Geertsen: OGP 5 presenteren
14.15 – 15.15	1.07	Presentatie door Elke van Kessel, Nick Seinstra en Kim Winters, Dionne Thanos OGP 2 (tweedejaars studenten locatie Eindhoven) Manoek Simons Janne Hoeks, Robin de Bruijn (OGP 1) Ellen Luijks (CE1)		
15.15 – 15.45	1.33	Onderzoek/lectoraat Anouke Bakx, Cyrille van Bragt, Anje Ros, Ton van Houtert Nanke Dokter Henderijn Heldens		deskundigheidsbevordering/pop docenten – onderzoek doen – lectoraat en kenniskring (indien van toepassing)
15.45 – 16.30	1.33	Auditteam		Interne terugkoppeling + bepalen pending issues voor dag 2 Inzien materiaal

Dag 2 - 3 oktober 2014**Locatie: Tilburg**

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
08.45 – 09.00	A 202	Inloop & ontvangst auditteam		
09.00– 09.15	A 202	Intern overleg auditteam		
09.15 – 10.15	A 202	Docenten 1 ^e en 2 ^e studiejaar van de 5 locaties Samenhangende onderwijsleeromgeving René van Heugten Suzanne Raaijmakers Michel van Ingen Mariska van Doorn Mattie Wethlij Bram van Burken Anton de Leeuw Nina Plompen		- inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen (<i>met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse. In het gesprek gaat het ook om wie de docent zelf is, hoe hij het programma uitvoert, welke contacten hij heeft met het (internationale) werkveld en vakgenoten</i>)
10.15 – 10.30		Pauze		Interne terugkoppeling
10.45 – 11.45 (parallelsessie)	A 202	Studenten voltijd 1 ^e en 2 ^e studiejaar van de 5 locaties, o.a vanuit de opleidingscommissie 1 ^e Tim van Dinther (DB) 1 ^e Stijn van der Klooster (Ehv) 1 ^e Tim van Grunsven (Veghel) 2 ^e Mara Binner (Ven) 2 ^e Pleuni van Ruijven (Til) 2 ^e Daniek van der Putten (DB) 2 ^e Justin Wilmsen (Ehv) 2 ^e Esther de Klein (Veg)	<u>Deel auditteam</u> Ruud van der Herberg Anko van Hoepen Marloes Tol	kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
	A 217	Studenten deeltijd 1 ^e en 2 ^e studiejaar van de 3 locaties, o.a vanuit de opleidingscommissie 1 ^e Joppe Fransen (Til) 1 ^e Soumaya Broeders (Til) 1 ^e Sascha Bril (Ehv) 2 ^e Christian Awater (Ehv) Niels Ballemans (Til) Maarten de Tollenaer (Til) 2 ^e Lian de Graaf-Pruijssen (Ehv)	<u>Deel auditteam</u> Peter Ruit Rianne Versluis	
11.45 – 12.45		Lunch auditteam		Interne terugkoppeling + inzien materiaal
12.45 – 13.30	A 217	Open spreekuur docenten/studenten locatie Tilburg		
		Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen Tilburg + inzien materiaal		Presentatie fasekennistoets door Joost van Berkel

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen en functies)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
13.30 – 14.30	A 202	Centrale Examencommissie/Centrale toetscommissie Ad Grootswagers Luc van de Laar Joost van Berkel Suzanne Kratsborn Renate van Dierendonck		Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing en beoordeling- - feitelijk uitvoering - (met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse)
14.30 - 14.45		Pauze		
14.45 – 15.30 <i>parallelsessie</i>	A 202	Werkveldvertegenwoordiging Marius Liebrechts Peter Adriaans Anjes Franke (DB) Wilma Steenbakkers (DB) Floor Hoekstra (Til) Will van Dijk (Til) Hans van de Ven (Ven) Heidi Rust (Veg) Marcel Roks (Ehv)	<u>Deel auditteam</u> Anko van Hoepen Rianne Versluis	<u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld – eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding – onderzoekscomponent – niveau
	A 217	Alumni Lynn Roefen (DB) Nicolle Broos (Til) Ernst Jan van Unen (Til) Ruben Adriaans (Ehv) Jolanthe Hoogerdijk (DB) Geert Brand (Til)	<u>Deel auditteam</u> Ruud van der Herberg Peter Ruit Marloes Tol	<u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
15.30 – 15.45	A 202	Auditteam		Interne terugkoppeling Bepalen pending issues
15.45 – 16.15	A 202	Pending issues Internationalisering: Patrick van de Brand (Til) Clemens Bierings (DB) (alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)		
	A 217	Inzien materiaal		
16.15 – 17.15	A 202	Auditteam		Interne terugkoppeling bepaling beoordeling
17.15	A 202	Terugkoppeling		

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd en deeltijd opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de varianten.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal presentaties door studenten bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie opleiding.
- Organogram Fontys Hogeschool Kind en Educatie.
- Bestuurscharter Lerarenopleiding 2006, bijlage A Domeincompetenties en hbo-bachelorniveau.
- Competentieprofiel bacheloropleiding Pabo.
- Overzicht curriculum Pabo nominaal.
- Ontwerpkader Pabo-breed curriculum met CLOTS-schema.
- Schematische programmaoverzichten curricula Pabo studiejaar 2014-2015
- Digitale studiegidsen met inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Handleiding afstudeeronderzoek
- Handleidingen CE1, CE 2, CE3
- Literatuurlijsten
- Internationaliseringsbeleid
- Onderwijs- en examenreglement – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
 - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Overzichtslijst werkveldrelaties.
- Toetsbeleid Pabo 2012
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Overzicht verbeteracties na visitatie 2008
- Handboeken en overig studiemateriaal.

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken¹⁴:

Voltijd 2012-2013

2430479	VEGHEL	v	v
2143019	VENLO	v	v
2489163	EINDHOVEN	v	v
2080552	TILBURG	v	v
2127089	'S-HERTOGENBOSCH	g	v

¹⁴ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

Voltijd 2013-2014

2150255*	VENLO	v	v
2167888	VENLO	v	v
2159205*	VEGHEL	g	v
2178767	VEGHEL	v	v
2179131	'S-HERTOGENBOSCH	v	v
2057700	'S-HERTOGENBOSCH	v	v
2165601	EINDHOVEN	v	v
2139283*	EINDHOVEN	v	v
2162119	TILBURG	g	v
2160832	TILBURG	v	v

Deeltijd 2012-2013

2176724	EINDHOVEN	g	v
2147008	'S-HERTOGENBOSCH	v	v

Deeltijd 2013-2014

2067063	TILBURG	v	v
2172372	EINDHOVEN	v	v
2195479*	'S-HERTOGENBOSCH	v	v

van de studenten met een * bestudeerde het auditteam ook het portfolio

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
voorzitter drs. R.B. van der Herberg	x	x				
deskundige P. Ruit			x	x	x	
deskundige C.P.A. van Hoepen MSc			x	x		
studentlid M. Tol						x
secretaris G.C. Versluis	x	x				

Korte functiebeschrijvingen
De heer Van der Herberg is partner bij Hobéon en heeft ruime ervaring met audits voortgezet en hoger onderwijs; voorheen schoolleider van een grote onderwijsorganisatie in het voortgezet onderwijs.
De heer Ruit is thans senioropleider (Pabo en Master Leren en innoveren), onderzoeker, coach, supervisor en studieloopbaanbegeleider aan de Christelijke hogeschool Driestar Educatief te Gouda . Ruit doet momenteel promotieonderzoek naar de betekenis van positieve psychologie voor het onderwijs.
De heer Van Hoepen is lid van het College van Bestuur Alpha Scholengroep (15 basisscholen in Zuid-Beveland), Goes en lid Algemeen Bestuur PO-Raad. Voorheen o.a. directeur basisschool, intern begeleider, remedial teacher en leerkracht basisonderwijs.
Mevrouw Tol studeerde in juni 2014 af aan de pabo van Inholland locatie Alkmaar.
Mevrouw G.C. Versluis; NVAO gecertificeerd secretaris d.d. november 2010

Op 2 juni 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding tot Leraar Basisonderwijs, van Fontys Hogescholen, onder nummer 002948.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een volstrekt onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl